

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr.18 (727)

Katedros aikštė 1988 m. spalio 23 d.

Sąjūdžio suvažiavimas

VU Šiaulių akademijos direktorė prof. R. Bilbokaitė: Vėlinės ar Helovinas (žr. 2, 6 p.)
E. Sasnauskaitės nuotr.

**Prieš 35 metus – 1988 m. spalio 22–23 d. –
Vilniaus sporto rūmuose įvyko
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamasis suvažiavimas.
1988 m. spalio 23 d. sugrąžinta Katedra.
1988 m. spalio 27 d. Šiauliuose priimta rezoliucija dėl lietuvių
kalbos išlikimo, skirta Aukščiausiajai Tarybai. Netrukus
lietuvių kalbai buvo suteiktas valstybinės kalbos statusas.**

Užduotis „sovietmečio“ taršytojams: poetas Eugenijus Matuzevičius (Skiriu Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamojo suvažiavimo 35-mečiui)

Dr. Zigmantas Vaišvila

Kol Kristina Sabaliauskaitė ir kiti „Justino Marcinkevičiaus komunizmo“ ir „lietuvių sovietinimo“ taršytojai drauge su LRT mąsto, ką daryti su Arvydo Juozaičio ir Zigmo Vaišvilos straipsniu „Vargšė „inteligentė“ (www.komentaras.lt/nuomones/arvydas-juozaitis-ir-zigmas-vaivila-vargse-inteligente/181981/, https://ekspertai.eu/vargseinteligente110121/), siūlau jiems gal kiek lengvesnę užduotį: „sutaršykite“ poetą Eugenijų Matuzevičių. Skirtingai nei Justinas Marcinkevičius, jis nebuvo išrinktas Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariu.

Eugenijus Matuzevičius gimė 1917 m. Rusijoje, jau miręs (1994 m.). Žmona Dana Rutkutė – lietuvių teatro aktorė, teatrologė, žinoma „sovietmečio“ Lietuvos televizijos ir radijo diktorė, laidų vedėja, baigusi teatrologijos studijas didžiausioje ir seniausioje Rusijos teatrinio meno mokykloje Maskvoje – Lunačarskio vardo GITIS, taip pat jau mirusi (2019 m.). Mes ją atsimeiname pagarbiai ir didžiuodamiesi jos lietuvių kalba, laikysena

TV ekrane, santūrumu ir įtaiga.

GITIS studijas baigė ir Dalia Tamulevičiūtė (tikiuosi, „sovietmečio“ taršytojai girdėjo apie nuėjusį dirbti į Jaunimo teatrą garsųjį D. Tamulevičiūtės aktorių kursą iš „sovietmečio“ Lietuvos valstybinės konservatorijos, kurioje dirbo ir Vytautas Landsbergis, Cezaris Graužinis ir Henrikas Vancevičius (jų kursų vadovas – režisierius Andrejus Gončiarovas), Eimuntas Nekrošius, Gytis Padegimas, Jonas Jurašas, Povilas Gaidys, Rimas Tuminas, Vladas Limantas, Vytautas Čibiras. Tikiuosi, „sovietmečio“ taršytojai ką nors girdėjo apie šiuos iškilus „sovietinius“ lietuvius.

Patarimas prieš šią užduotį

Kritika bus tuščia, jei nepaaiškinsite, kaip tie žmonės turėjo elgtis „sovietmečiu“ – „sudegti“ vienkartinį beatodairišką kategoriškumą ir atvirumą (iki susideginimo nežinomo Romo Kalantos pavyzdys) ar sugebėti savo talentu ir profesionalumu įtaigiai perteikti tai, ką suprasdavome iš užuominų, kuo gėrėjomės, iš ko mokėmės, tvirtėjome, kol sulaukėme tikrojo viešumo

valandos, kurią, beje, savo veikla teko įtvirtinti patiems.

Michailo Gorbačiovo Tarybų Sąjungoje paskelbto viešumo, bent jau Lietuvoje, persitvarkymo pradžioje nebuvo. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės atsiradimas buvo atskirų asmenų ir organizacijų pastangų viešinti bėdas ir problemas telkiamasis, kuris po „sovietmečio“ dešimtmečius trukusio brandinimo didžiule jėga prasiveržė ir išsiskleidė **1988 m. spalio 22–23 d.** Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamajame suvažiavime, vykusiame unikalios „sovietmečio“ architektūros šiandien baigiančiuose sunykti Vilniaus sporto rūmuose. **Viešumas prasiveržė tokia jėga, kad Tarybų Lietuvos valdžiai, svečių teisėmis dalyvavusiai šiame suvažiavime, teko ekspromtu nuspręsti grąžinti tikintiesiems Vilniaus katedrą.**

Ir koks „demokratine“ tapusios Lietuvos „nesovietinės“ cenzūros pavyzdys – per valandą po viešo paskelbimo užblokuota galimybė pamatyti Lietuvos Persitvarkymo

■ Nukelta | 2 p.

ŠIAME NUMERYJE

Lietuvos valstybės atkūrimo
datos – pamirštos?

● 1 p.

Ar sovietmečiu gyvenusieji
buvo tik jo politikos
vykdytojai?

● 1–2 p.

Karaliaučiuje – paminklas
M. Muravjovui-Korikui

● 2 p.

Ar Vėlines užgoš Helovinas?

● 2, 6 p.

Kokioje visuomenėje dabar
gyvename?

● 3 p.

Kuo užsiima VDU Teisės
fakulteto dekanas?

● 4–5 p.

Veiklios ilgaamžystės
akademijoje

● 5–6 p.

Prof. Algis Krupavičius: etika
ir teisėtumas

● 7 p.

Nauji ekonomikos tyrimai

● 8 p.

Transhumanizmo kūrėjai ir
jų vizijos

● 10 p.

Žymiųjų asmenybių
paminėjimas

● 11–12 p.

Užduotis „sovietmečio“ taršytojams: poetas Eugenijus Matuzevičius (Skiriu Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamojo suvažiavimo 35-mečiui)

■ Atkelta iš 1 p.

Sąjūdžio steigiamojo suvažiavimo 35-mečiui skirtą Lietuvos valstybės naujojo archyvo virtualią parodą!

Patarimas, o ir klausimas šių laikų „aktyvistams“, kurie ir Dainų šventes nori uždaryti, kaip „sovietmečio“ relikta: ar „sovietmečiu“ reikėjo atsakyti šios tautą suburiančios ir įkvepiančios tradicijos, atsiradusios tarpukario Lietuvoje, ar jose sudainuoti vieną kitą privalomą dainą, visiems suprantant šios butaforijos privalomumą? Manau, tai retorinis klausimas. Deja, ne visiems.

Taigi, Eugenijus Matuzevičius. 1975 m. išėjo šio poeto poezijos rinktinė „Žalios metų salos“, dėl kurios jis apdovanotas Lietuvos TSR valstybine premija. Eilėraštis „Mus tikrino istorija“:

Mes – XX amžiaus posūniai ir sūnūs.
Mes – XX amžiaus kraterio vaikai,
išlikę po visų gaisrų, mirčių ir bombų...
Mus tikrino istorija
Ir žmonės. Ir anketos.
Ir skirstė mus
Į teigiamus ir neigiamus.
Į priešus ir draugus...
Mums gulė ant pečių
Ne vien sunkaus ir sudėtingo laiko svoris,
Bet ir klaidų, ir sąmyšių,

Ir nuoskaudų našta - -
Apgijo žaizdos... Liko tik randai.
Bet žaizdos buvo...
Tiesa negimsta vien tik iš anketų,
Iš teisės įsakyti,
Iš teisint ar pasmerkt...
Ir ne kiekvienas rinkosi
Tada
Ir tiesą, ir likimą
Vien savo sprendimu.
Mus padalijo karas,
fronto linija.
Istorija mus padalijo.
Ne kartą patys mes
Dalijome save perpus,
Ieškodami
dviejų tiesų akistatų
vienos tiesos,
vienos vienintelės,
Kad ją galėtum įrašyti į vėliavą,
Kurių mums
Revoliucija paliko.

Ar galima vienareikšmiškai suprasti paskutinį šio eilėraščio sakinį? Ar šis eilėraštis būtų „nesovietinis“ be paskutinio sakinio? Bet gal tuomet jis išvis nebūtų buvęs paskelbtas? Gal galite, „sovietmečio žinovai“, paaiškinti, kodėl Tarybų Lietuvos valdžia už

tokį eilėraščių poetui skyrė tarybinę valstybinę premiją? Prieš atsakydami į šiuos klausimus, pirmiausia patys sau, ramiai perskaitykite ir šį „sovietinį“ Eugenijaus Matuzevičiaus eilėraščių „Reliatyvumo pamokos“:

Gal ir tikrai aš teisės neturiu
Kalbėti apie daug ką.
Nes teisia mus istorija.
Ji teisia žmones, valdovus, tautas,
O kartais – net save,
Pridengusi krūtinę vėliavom kraujuotom...
Aš gyvenu. Ir aš, galbūt, buvau,
Esu dalelė
Ir laiko, ir klaidų, ir nerimo, ir džiaugsmo.
Istorija nemėgsta juodraščių,
Ji skuba juos greičiau suplėšyti,
O juodraščiuose lieka daug tiesos...
Kur ta riba, ta linija,
Nuo kur prasideda
Tikra, vienintelė tiesa?
Po XX amžiaus miestų
ir širdžių griuvėsiais,
Po knygų ir idėjų pelenais,
Po batais kaustytais –
Ir kapuose, ir fortuose –
Ne sykį griuvo visos tiesos.
Reikėjo rast kitas
Ir vėl jomis tikėt.

Ir teko vėjų keturių pagairė
Sustot, svarstyt ir pasirinkt...
O gal istorija pati
Ne kartą mus klaidino,
Ir smerkdama,
Ir vėl aukštybėn keldama.
O gal jinai pati ne kartą klydo?
Šis klausimas –
Lyg deganti žaizda kaktoj.
Ir niekas tau neatsakys...
Bet aš nenoriu teisintis
Nei verst kaltės kitiems.

Matydami, kokie virsmai šiuo metu vyksta pasaulyje, visi susimąstykime dėl šių „sovietmečio“ poeto Eugenijaus Matuzevičiaus eilių prasmės, itaigos, svarbos. Ir atsakykite į šiuos klausimus, pirmiausia, sau. Gal tam padės ir poeto Eugenijaus Matuzevičiaus pratarmė jo knygai „Žalios metų salos“:

Atsimenu ir atsiminsiu visada
Netyčia man
Likimo dovanotus stebuklus,
Kurie melsvom žvaigždėm
Į kasdienybę krinta –
Ant mano rūpesčių
Ir duonos kasdieninės,
Ant mano stalo,
knygų ir dainų...

Naujiena iš kaimyninio anklavo: paminklas generolui „korikui“

Jonas Česnavičius

Kaliningrade (Karaliaučiuje) šių metų spalio 18 d., netoli Lietuvos generalinio konsulato (Proletarskaja ir Generolo-leitenanto Ozerovo g. sankryžos) atidengta žalvarinė skulptūra buvusiam Šiaurės-Vakarų krašto (!) gubernatoriui Michailui Muravjovui, liaudyje vadinamam Koriku. Skulptūros pastatymo sumanytojas – Kalinin-

grado gubernatorius Antonas Alichanovas. Sprendimas įamžinti Muravjovą priimtas šių metų gegužės mėnesį regiono kultūros tarybos posėdyje. Kaip rašoma kaliningradka.ru, tai yra tos pačios skulptūros sumažinta kopija, kuri buvo pastatyta 1898 m. ir iki 1915 m. stovėjo Vilniaus miesto centre.

Paminklo atidengimo dieną teigta, kad Muravjovas – valstybės ir karo veikėjas. Jis davęs rusiškumo sustiprinimo pradžią (ma-

Paminklas M. Muravjovui Karaliaučiuje (rus. – Kaliningrade)

tomai Šiaurės-Vakarų krašte) ir išsaugojęs rusų vienybę, aplink save sukoncentravęs visą Vakarų krašto rusų visuomenę. Rašoma, kad reikšmingiausias jo nuopelnas – lenkų sukilimo numalšinimas. Plačiau: <https://kgd.ru/news/society/item/106602-na-ulice-ozero-v-kaliningrade-ustanovili-pamyatnik-grafu-muravjovu>.

Laisvės premijų komisija kviečia teikti pretendentes Laisvės premijai gauti

Seimo Laisvės premijų komisija kviečia visuomenines organizacijas ir asociacijas, kūrybines sąjungas, bendruomenes, akademinę bendruomenę, valstybės ir savivaldybių institucijas, visus Lietuvos Respublikos piliečius iki 2023 m. spalio 31 d. teikti prašymus su siūlomais pretendetais 2023 m. Laisvės premijai gauti. Pretendentais Laisvės premijai gauti gali būti Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių fiziniai, viešieji

ir privatus juridiniai asmenys, nusipelnę laisvei, demokratijai ir žmogaus teisėms. Premija siekiama įvertinti asmenų ir organizacijų laimėjimus ir indėlį ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją, skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suverenitetą. Premija bus įteikta Laisvės gynėjų dieną – sausio 13-ąją.

Siūlant pretendentes, Laisvės premijų

komisijai iki šių metų spalio 31 d. būtina pateikti šiuos dokumentus:

- 1) dviejų pretendentų siūlančių pareiškėjų rekomendacijas;
- 2) pretendentų veiklos ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją ar skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suverenitetą prašymą;
- 3) papildomai galima pateikti ir kitą

medžiagą, atskleidžiančią pretendentų darbų reikšmę ir išskirtinumą.

Dokumentus prašome siųsti adresu: Laisvės premijų komisijai, Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius arba el. paštu priim@lrs.lt.

Vėlinės ar Helovinas?

Prof. Renata Bilbokaitė: globalizacijos laikais būtina išsaugoti tradicijas

Šiais globalizacijos laikais visuomenė yra tarsi pasidalijusi į dvi stovyklas. Vieni ruošiasi artėjančiai lapkričio pirmajai, per kurią minime Vėlines, o vaikai ir paaugliai laukia Helovino šventės, kurios metu gali šėlti, persirengę pabaisų kostiu-

mais. Kasmet kyla daug aršių diskusijų – kuri šventė dominuoja, ar lietuviai nepraranda savo kultūros ir šaknų? Vilniaus universiteto (VU) Šiaulių akademijos direktorė prof. Renata Bilbokaitė aptaria tradicijų išsaugojimo svarbą šiuo sudėtingu laikotarpiu.

Senovinėje šventėje buvo kūrenami laužai

Prof. R. Bilbokaitė pažymi, kad Vėlinių šventė yra labai svarbi lietuvių senosios kultūros dalis. Tai kultūrinis reiškinys, kurį paveldime iš savo protėvių. Kartu profesore

primena, kad mirusiųjų atminimo ir pagerbimo diena buvo švenčiama dar pagonybės laikais. Tuomet ši šventė buvo vadinama Ilgėmis. Vėliau, jau krikščionybės laikais, ši diena buvo pavadinta Vėlinėmis, o greta

■ Nukelta | 6 p.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Jonas Jasaitis

Kokioje visuomenėje gyvename?

Šiomis dienomis sukako 35 metai nuo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio (LPS) įkūrimo ir Vilniaus katedros sugrąžinimo tikintiesiems. 1988 m. spalio 22–23 d. viename iš įspūdingiausių naujosios architektūros statinių – Sporto rūmuose įvykęs LPS steigiamasis suvažiavimas atvėrė kelius Lietuvos valstybei atkurti. Suvažiavimo mastas ir dėmesys jo nutarimams parodė, kad visuomenėje sparčiai bręsta viltis atsikratyti sovietinės okupacijos. Ankstyvą ir gana šaltą spalio 23 d. rytą prie dar uždarytų Katedros durų vykusios Mišios sutraukė nesuskaičiuojamą gausybę tikinčiųjų, suvokusių, kad jau netrukus viena iš svarbiausių Lietuvos šventovių vėl bus atverta visuomenei. Po kelių dienų Šiaulių centre įvykusiame renginyje priimta rezoliucija Aukščiausiai Tarybai dėl lietuvių kalbos išlikimo. Atsiliepiant į šį visuomenės kreipimąsi, netrukus buvo priimta Konstitucijos pataisa dėl lietuvių kalbos paskelbimo valstybine.

Šios datos – vienos iš reikšmingiausių naujausioje Lietuvos istorijoje, pažymėjusios esminį lūžį to meto visuomenės pozicijoje. Visuomenė suvokė, kad sovietinė spauda gali būti įveikta, kad valstybės – lietuvių tautos namų atkūrimo viltis yra reali. Sąjūdis parodė, kad jau subrendo stiprus visuomenės sluoksnis, galintis atkurti nepriklausomos valstybės pamatus, sugrąžinti Lietuvą į laisvą pasaulio valstybių žemėlapi. Suvažiavimas pažymėjo principinį tautos nusiteikimą sugrąžinti savo namus. Visi po to sekę kultūriniai ir politiniai pokyčiai žymėjo nuoseklią nepriklausomybės kelio įgyvendinimą. 1989 m. vasario 16 d. išreikštas Lietuvos nepriklausomybės siekis ir 1990 metų Kovo 11-oji – LPS suvažiavimo pasekmės, atskleidusios, kaip kinta visuomenės nuostatos ir tvirtėja suvokimas, kad sovietinis režimas gali būti įveiktas ir tai įgyvendinti gali ši Lietuvos visuomenės karta. Tačiau ar nestebina tai, kad svarbiausios mūsų valstybės istorijos datos šiame lietuvių tautos gyvenime liko viešosios erdvės užribyje? Ta viešoji erdvė liko užpildyta jokios pažintinės vertės neturinčiais siužetais: kažkas bando išvengti teistumo, kažkas prisigėrė ir girtas sėdo prie vairo, kažkur daug prilijo, o krintantys medžių lapai užkimšo vandens nutekėjimo vietas, kažkas diskutuoja, ar „akcijos“ parduotuvėse tarnauja pirkėjams ar pardavėjams ir t. t. Tarsi gyventume tik šia diena...

Nesuvokiant gyvenimo prasmės

Itin sudėtingas ir prieštaringas laikmetis vis dažniau verčia klausti, ką pajėgi pasiekti dabartinė karta. Tokį klausimą kelia ir šiuo metu Seimo Ateities komitete svarstoma vizija „Lietuva 2050“. Nors šios vizijos turinys tikrai nepretenduoja į apgalvotą valstybės ateities perspektyvos matymą, bet jame yra išvadų, kurios verčia susimąstyti apie visuomenės brandą, jos siekius ir galimybes. Vizijoje teigiama, kad „žmonės yra individualistai – jiems svarbi asmeninė gerovė, tačiau <...> gyvenimo prasmės klausimas yra pagrindinė problema, kuri kamuoja žmones“. Apie kokią gerovę galima kalbėti, nematant gyvenimo prasmės?

Vizijos rengėjai teigia, kad vis daugiau žmonių norėtų gyventi, nesilaikydami taisyklių ir įstatymų. Todėl reikia „ugdyti asmenybes, atsakingas už save, už gamtą, už valstybę, už dalyvavimą tarptautiniuose aljansuose ir t. t.“ Pirmajame scenarijuje „Puikus naujasis pasaulis“ piešiamas toks ateities vaizdinys, kuris susiformuotų, jei „Lietuva būtų priversta itin daug dėmesio skirti šalies saugumui bei stabilumui“. Bet juk valstybės saugumas yra ypač svarbus bet kuriuo laikmečiu. Visiškai nelogiška teigti, kad tokio tikslo būtų siekiama „demokratijos suvaržymų sąskaita“. Dar labiau stulbina ši išvada: „Itin kompetentinga profesionalų valdžia paskelbtų ryžtingą posūkį į švietimo, mokslo ir technologijų proveržį, tačiau nebūtina būtų paisoma etikos normų.“ Kaip galima susieti valstybės pažangos siekį su etikos nepaisymu? Visa pasaulio istorija rodo, kad valstybės saugumas neatskiriamai susijęs su visuomenės dorove. Visuomenė, kurioje manoma, kad sąžinė ir dorovė yra „ne šio pasaulio dimensijos“, niekada nebus saugi ir atspari pavojams.

Dorovės normų įsitvirtinimas yra neatskiriamas nuo visuomenės gyvenimo būdo. Visuomenėje, kuri remiasi dorove, visada vertinami stabilūs asmenybių santykiai, meilė, šeima, tėvų tiesioginė atsakomybė už vaikus. Tačiau dabar į švietimo sistemą brukama „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa“ yra visiškai priešinga dorovės įtvirtinimo siekiams. Joje akcentuojamas ne gyvenimo tikslas, o tik šios dienos saugumas ir kūniškų malonumų siekis, nesiskaitant net su augančios kartos vystymosi procesais: vaikai tiesiog verčiami ieškoti malonumų, kurių tikrosios fiziologinės paskirties jie dar net negali suvokti. Labiausiai išgirtame „Lietuva 2050“ vizijos „Šiaurinės žvaigždės“ scenarijuje sakoma, kad „šeimas gali kurti visi“, tačiau nerasite, ką vizijos rengėjai laiko šeima. Ar ją rengiant buvo susimąstyta, kodėl šeimos kūrimas siejamas su amžiaus riba? Kokias pasekmes turi tik malonumų akcentavimas, kai nėštumas užklumpa vienuolikametę? Kam dar iki šiol neaišku, kad šeimos kūrimas yra neatskiriamas nuo galimybės pasirūpinti materialiniu jos aprūpinimu ir dvasiniu subrendimu?

„Man tai nerūpi“, arba „Overtono langas“

Stebint šiuolaikinę visuomenę, dažniausiai tenka susidurti su abejingumu keistiems, švelniai kalbant, reiškiniams, kai paprasčiausiai nereaguojama į elgsenos patologiją. Kuris iš suvešėjusio homoseksualizmo propagandistų gali įrodyti, kad jis šiame pasaulyje atsirado iš dviejų vyrų arba dviejų moterų sueities? Tai prie ko veda ši keista propaganda? Tačiau šių dienų visuomenėje bene labiausiai paplitęs toks požiūris: „Man tai nerūpi. Jie man netrukdo, tegu gyvena, kaip nori, aš nesidomiu, ką jie veikia lovoje...“ ir pan.

Bet ar kada nors matėte statistiką, kuri objektyviai atspindėtų, kurie individai fiziologiškai negali būti įvardinti nei kaip vyrai, nei kaip moterys arba tuo pat metu asmuo yra ir vyras, ir moteris? Kiek yra tų, kurie tikrai nepatenkinti savo kūnu, t. y. savo fiziologine lytimi? Kuriam amžiaus tarpuslyje toks nepasitenkinimas dažniausiai pasitaiko ir kaip jis kinta, individui bręstant? Štai ir paaiškėja, kad visos įvardintos savęs suvokimo anomalijos sudaro tik menką procentinę dalį. Natūralu, kad nesuduriantieji su tokiais sutrikimais jais paprasčiausiai nesidomi.

Tačiau pastarųjų dešimtmečių viešosios erdvės turinys labai įkyriai bruka iliuziją, kad tradicinės šeimos samprata yra pasenusi. Lygiagrečiai su nuostata, kad pasaulyje jau dabar yra per daug žmonių ir planeta nebegali jų išmaitinti, visuomenei kišamos ir tokios hipotezės, kad kai kurios Žemės rutulio vietovės yra ekonomiškai neperspektyvios, todėl neva būtina įteisinti pažiūrą, kad žmogui nebūtina turėti tėvynę, tautos kultūros paveldą ir savo pastovius namus. Primygtinai diegiama nuostata apie tai, kad dabar mums reikia tapti „pasaulio piliečiais“, todėl šeima ir atsakomybė už savo vaikus yra kliūtys tokio, atspiraus, piliečio sampratai.

Homoseksualumo tema vis įkyriau kaišiojama į viešąją erdvę, bandant įtikinti, kad tai neva yra viena iš svarbiausių socialinių problemų, tolerantiškos elgsenos kliūčių. Patylo mis remiamasi ir tuo, kad žmonės nemėgsta viešai aptarinėti savo intymios būsenos, juo labiau – jos sutrikimų. Realiai gana retas homoseksualumo reiškinys yra pristatomas kaip vos ne pats svarbiausias, gal net svarbesnis už ekonomines arba kultūrinės problemas. Tokia metodika įvardijama kaip Overtono langas. Tai gana subtili socialinė technologija, kurios tikslas priversti visuomenę jai nepriimtinas nuostatas padaryti svarstytinomis, vėliau – priimtiniomis, o dar vėliau – įteisintomis. Taip nuo požiūrio „manęs tai neliečia“ prieinama iki nuostatos „čia nėra nieko blogo“.

Overtono lango technologiją Lietuvoje ypač nuosekliai diegia dabartiniai valdantieji, pradėdant nuo siūlymų liberalizuoti piktnaudžiavimą alkoholiu ar narkotikais, baigiant pasikėsiniu į valstybinės kalbos vartojimą viešajame erdvėje, meilės ir šeimos sampratą, tautinio paveldo reikšmę ir dorovę. Oficialiai deklaruojant toleranciją „kitam mąstantiems“, gana agresyviai ribojama teisė išsakyti kritiką valdžios struktūroms, diegiama cenzūra, kurią vis dažniau bandoma paversti įpročiu cenzūruoti save, nesikišti į tai, kas „tavęs šiuo metu tiesiogiai neliečia“. Taip pilietinė visuomenė verčiama tapti „gyventojais“, kuriems valstybės samprata tapo tik teorine, nereikšminga abstrakcija.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

Seimo Ekonomikos komitetas pritarė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros reguliavimui. Siekiama užtikrinti, kad atsinaujinančių energijos išteklių plėtros teisinis reguliavimas Lietuvoje būtų aiškesnis ir labiau užtikrintų vartotojų interesus. Iki 2030 metų nustatomi didesni atsinaujinančios energetikos plėtros tikslai, todėl neatidėliojant sprendžiami iškilę teisinio reguliavimo neapibrėžtumo klausimai, priimant reikiamus sprendimus, kad atsinaujinančios energetikos vystymo ir skatinimo reguliavimas būtų aiškus ir nuoseklus, ir taip būtų užtikrinami svarbūs visuomenės ir valstybės interesai. Siekiama užtikrinti darnią atsinaujinančių energijos išteklių naudojančių elektrinių plėtrą, kai elektros energijos gamyba vykdoma savo reikmėms ir ūkio poreikiams. Reglamentuotas naujas elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių, apskaitos modelis, taikant grynąjį atsiskaitymą, šio modelio sąvoka ir veiklos principai.

Vizijos „Lietuva 2050“ aptarimas Seimo Ateities komitete. Įvykusios neformalaus Ateities forumo „Intelektualinis Lietuvos savarankiškumas“ diskusijos, aptariant svarbiausius vizijos „Lietuva 2050“ klausimus, dėmesio centre – ateities ekonomika ir viešieji finansai. Ekonomistai sutarė, kad ilgalaikė valstybės ekonomikos prognozė nebūna tiksli, tačiau taip pat buvo vieningi dėl kryptingos ir realios vizijos turėjimo būtinumo reikšmės. Buvo diskutuota biudžeto persikirstymo ir mokesčių, investicijų klausimais. Ne vienas specialistas pabrėžė: prasmingiausia investicija – tai investicija į kokybišką švietimą, nepamirštant verslo investicijų svarbos.

Sprendžiamos ukrainiečių diasporos problemos. Šiaulių miesto savivaldybėje įvyko viešoji diskusija „Ukrainiečių diaspora Šiauliuose: aktualijos, problemos, sprendimai“, kurią surengė Seimo narys doc. dr. Stasys Tumėnas. Organizuoti šį renginį paskatino dažni atvykusiųjų į Lietuvą ukrainiečių apsilankymai Seimo nario biure dėl nesprenžiamų, įsisenėjusių jų problemų, ypač dėl gyvenimo laiko pratęsimo, į(si)darbinimo, švietimo. Šiauliuose šiuo metu gyvena apie 400 Ukrainos vaikų. Spalio 16 d. vykusios diskusijos tikslas buvo išklausti ukrainiečių diasporos atstovus, Šiauliuose veikiančių valstybės ir savivaldybės institucijų atstovus ir kitus suinteresuotus fizinius ir juridinius asmenis, rasti problemų sprendimus.

Lietuvoje šiuo metu gyvena apie 90 tūkst., o Šiauliuose – apie 8 tūkst. ukrainiečių. Jiems neretai stinga informacijos apie Lietuvos migracijos politiką, ukrainiečių vaikų formalųjį švietimą, lietuvių kalbos kursus ukrainiečiams, užimtumo rėmimą, „Sodros“ politiką ukrainiečių atžvilgiu. Paaiškėjo, kad ukrainiečiams trūksta tikslios ir savalaikės informacijos, susiduriama su nemokamo apgyvendinimo problemomis, kyla iššūkių, siekiant suderinti darbą ir papildomų kompetencijų įgijimą. Aktualūs socialinio draudimo klausimai, o Ukrainoje įgytos pensijos ir jos išmokėjimo Lietuvoje klausimas, kai gyventa dabar Rusijos okupuotoje teritorijoje, reikalautų tarptautinio lygmens. Klausimų gausa patvirtino, kad kylančių problemų netrūksta, bet kartu patvirtino, kad Lietuvoje vykdoma nuosekli paramos ukrainiečiams politika.

Mirė kompozitorius Algimantas Raudonikis. Seimo Kultūros komiteto pirmininkas Vytautas Juozapaitis komiteto vardu dėl kompozitoriaus mirties pareiškė užuojautą giminėms ir artimiesiems, Lietuvos muzikų bendruomenei, velionio kūrybos gerbėjams. „Plačiai po Lietuvą pasklidusios kompozitoriaus Algimanto Raudonikio dainos labai aiškiai parodo, kaip jo kūriniai pataikė į mūsų tautos sielą. Jo netektį jaučiame labai skaudžiai“, – teigė Vytautas Juozapaitis.

Lietuvos muzikos informacijos centro pranešime sakoma, kad Algimantas Raudonikis yra parašęs daugiau kaip 700 įvairių žanrų kūrinių. Didžiąją jo kūrybos dalį sudaro estradinė muzika – dainos, šokiai, pjesės pučiamųjų orkestrams, akordeonui, fortepijonui. Sukūrė nemažai choro dainų, kūrinių liaudies instrumentams, jų ansambliams ir kapeloms. Būdingi Algimanto Raudonikio dainų bruožai – melodingumas, nuoširdumas, paprastumas, lyrizmas, optimizmas, glaudus ryšys su klasikine tradicija.

VISUOMENĖS AKTUALIJOS

Vytauto Didžiojo universiteto rektoriui
Vytauto Didžiojo universiteto Senato nariams
Vytauto Didžiojo universiteto Tarybos nariams
Lietuvos teismų tarybai
Lietuvos teismams
Kopijos:
Lietuvos Respublikos Prezidentui

Lietuvos Respublikos Seimo nariams ATVIRAS LAIŠKAS DĖL VIEŠO D. ŽALIMO ELGESIO

2023 m. spalio 22 d., Vilnius

Žmogaus teisių organizacijų nebestebina Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Teisės fakulteto dekanu, buvusio šalies Konstitucinio Teismo (KT) pirmininko Dainiaus Žalimo vieši pasisakymai visuomenės vertybiniais klausimais, ypač dėl migrantų, valstybinės lietuvių kalbos, prigimtinės šeimos ir tos pačios lyties asmenų šeimų kūrimo. Dar vadovaudamas KT, D. Žalimas išvystė precedento neturinčias „dvasių paieškas“ Konstitucijoje. Šiandien kaip išskirtinį įvairių teisių propagandininką jį noriai eksploatuoja sisteminė žiniasklaida. Ir tai būtų asmeninis šio piliečio reikalas. Tačiau vykstančio karo Ukrainoje akivaizdoje jo vieši pasisakymai, didinant įtampą visuomenėje, pradėjo kelti pagrįstą žmogaus teisių organizacijų susirūpinimą, pirmiausia dėl VDU akademinės bendruomenės laikysenos vykstančiame Rusijos ir Baltarusijos hibridiniame kare prieš Lietuvos valstybę.

Dėl teismų ir šeimos sampratos

Dar būnant KT vadovu, daugeliui D. Žalimo laikysena šalies Konstitucijos turinio atžvilgiu atspindėjo šio asmens gilų santykį ne su piliečių referendume patvirtinta šalies Konstitucija ir visuomene, o su Lietuvoje konjunkturei plintančia ir *de facto* vis labiau valstybėje neformaliai įsigalinčia „vienintele teisinga“ neomarksistinė ideologija, kurios pagrindus daugelyje Europos šalių yra naikinamas prigimtinės šeimos institutas, modifikuojama šeimos samprata ir žmonių šeiminių santykių.

Netekęs pareigų konstitucinės justicijos institucijoje ir pradėjęs dirbti pedagoginį darbą VDU, šis asmuo prarado esminę įtaką Lietuvos teismų sistemai, tačiau jo konstitucinės dvasių paieškos buvo tęsiamos ir ėmė aktyviai reikštis žiniasklaidoje, įgaudamos ideologinių dogmų formas. Pavyzdžiui, šiemet, kai Vilniaus mieste apylinkės teismas atmetė piliečių prašymą dėl tos pačios lyties asmenų partnerystės įregistravimo civilinės būklės aktų registre, D. Žalimas viešai iškoneveikė Lietuvos teismus ir teismo sprendimą priėmusią teisėją Rimą Bražinskienę, kadangi Teismas sprendime konstatavo, kad Partnerystės įstatymas nėra priimtas, todėl nėra tokio teisės akto, kuriuo vadovaudamasis teismas galėtų tenkinti pareiškėjų prašymą įregistruoti šių asmenų partnerystę. Koneveikdamas minėtą teismo sprendimą, D. Žalimas 2023 m. balandžio 21 d. portale LRT.lt. Vilniaus m. apylinkės teismo teisėją R. Bražinskienę viešai apkaltino neprofesionalumu, teigdamas, kad, „<...> jeigu tokias klaidas darytų studentai, jie tiesiog neišlaikytų egzamino <...>, tokias klaidas daro žmonės, kurie priima mums visiems lemtingus sprendimus <...>“. Tuo pat metu susierzinęs dėl teismo sprendimo, šis asmuo nežinia

koku pagrindu imperatyviai teigė, kad „tos pačios lyties asmenų partnerystė turi būti“.

2023 m. balandžio 30 d. LRT laidoje jis dar kartą iškoneveikė minėtą teisėją, viešai kaltindamas ją prorusiškumu ir sąsajomis su Rusija, nurodydamas, kad „...sprendime yra ir daugiau natų, kurias būtų galima pavadinti rusiško pasaulio natomis“. Jis apkaltino šią teisėją diskriminacija dėl partnerystės, aiškiai suvokdamas, kad registruota partnerystė įstatymu šalyje dar nėra įtvirtinta ir dėl to ji negalima. Minėtoje laidoje D. Žalimas paskleidė melagingą informaciją apie teisėjos profesinę kompetenciją, esą ji „nieko neišmano apie Lietuvos Respublikos Konstituciją“, nežino to, „ką turi mokėti kiekvienas konstitucinės teisės studentas“, kartu pavadindamas teismo sprendimą absurdu („čia yra pats didžiausias absurdas“), ir nedviprasmiškai ragino susidoroti su šia teisėja, neva ji pažeidė priesaiką būti ištikimam Lietuvos Respublikai, esą ji įžūliai, rusišku stiliumi, pamynė ir šturkščiai pažeidė Lietuvos Konstituciją („pažeidimas šturkštus, labai šturkštus“), „tokį sprendimą priėmęs asmenys neturėtų dirbti teisėjais“ ir kt.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centrui (LŽTKC) kelia nerimą, kad savo kalbomis viešojoje erdvėje D. Žalimas siekia supriešinti Lietuvos teisėjus su minėto teismo sprendimą priėmusia teisėja R. Bražinskienė, kuri gal nėra lojali D. Žalimo propaguojamai ideologijai, tačiau neabejotinai yra lojali Lietuvos valstybei, jos įstatymams ir Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Ypač dėmesio vertas D. Žalimo išreikštas nusivylimas, kad minėtą sprendimą dėl partnerystės registracijos priėmęs teismas nesikreipė į KT. Jis tarsi davė suprasti, kad kai kurie KT teisėjai panašaus prašymo jau seniai laukė. Tikėtina, D. Žalimas vylėsi, kad tuo atveju galėjo būti priimtas skubus imperatyvus KT sprendimas, įpareigojantis šalies įstatymų leidėją pripažinti, kad kitos valstybės registruota tos pačios lyties asmenų partnerystė Lietuvoje yra privaloma, faktiškai konstatuojant, kad įstatymų leidėjas nebegali paisyti piliečių nuomonės, kad leidžiamų įstatymų turinys jau nebeprisklaido Tautos demokratiškai išrinktų atstovų kompetencijai, o aukščiausią suverenią galią Tauta jau nebegali tiesiogiai vykdyti per savo atstovus (Konstitucijos 4 str.).

Negana to, šis pilietis, užsimiršęs, kad nebėra KT pirmininkas, minėtoje laidoje ir socialiniuose tinkluose ėmė kelti abejones dėl Lietuvos teismų kompetencijos, viešai kaltindamas teismus, esą šie nesuvokia savo vaidmens demokratinėje visuomenėje, retoriškai mesdamas Teismui kolaboravimo su Rusija šešėlį („Tada paklauskiau atvirai, kam lojalus yra LR teismas?“). Be to, D. Žalimas nedviprasmiškai užsiminė, kad „netinkamus

sprendimus“ priimančius teisėjai nesulaukė algių padidinimo ir jiems bus neleidžiama kilti karjeros laiptais („Ar po tokių sprendimų teisėjai nusipelnė didesnių algių?“). Pastarieji žodžiai, tikriausiai, turėjo reikšti užuominą apie galimus asmeninius D. Žalimo ryšius su šalies politine valdžia, kuri yra pajėgi materialiai nubausti Lietuvos teisėjus, jei pastarųjų sprendimai apeliacinėse instancijose jų nuviltų.

Pažymėtina, kad D. Žalimo išpuolis prieš Lietuvos teismus nėra atsitiktinis. Jį lėmė daugelį metų trukusi visuomenės tolerancija patyčioms iš prigimtinės šeimos, kurios fone tapo įmanomi tokie akibrokštai, kai, netgi praradęs teisėjo galią, aukštosios mokyklos pedagogas įgijo drąsą viešai nurodinėti teismams, kokius sprendimus jie privalo ar neprivalo priimti. Tikėtina, jis mano, kad savo valią gali primesti ir įstatymų leidėjui – diktuoti Tautos išrinktiems atstovams, kokios šeimos formos yra privalomos ir kokie įstatymai turi būti priimti, neatsižvelgiant į visuomenės daugumos valią. Gal dėl to, iškėlęs save aukščiau įstatymų leidėjo ir šalies Konstitucijos, minėtas asmuo viešojoje erdvėje ėmė skelbti verdiktus tiek teisėjams, grįsdamas juos išsigalvojimais (esą „teisėja nieko neišmano apie Lietuvos Respublikos Konstituciją“) ir grasindamas bausmėmis už nepaklusnumą (po tokių sprendimų teisėjai nenusipelnė didesnių algių), tiek Lietuvos laisvės gynėjams ir visai šalies akademinėi bendruomenei.

Dėl Lietuvos laisvės kovų ir valstybinės lietuvių kalbos

Neseniai D. Žalimas įsitraukė į Kremliaus inicijuotą Lietuvos laisvės kovų juodinimo kampaniją ir viešą laisvės kovoms neapykantos chorą, pareiškęs, kad Ukmergėje turi būti pašalintas žuvusio Lietuvos laisvės kovotojo partizano J. Krikštaponio paminklas. Nepaisydamas asmens nekaltumo prezumpcijos (minėto partizano kaltės teismas nenustatė), D. Žalimas teigė, esą Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (LGRTC) išsigalvojo, kad negalima griauti Holokauste „dalyvavusiam“ kariui savanoriui J. Krikštaponiui paminklo, nepanaikinus šio kario savanorio statuso. Minėtas VDU Teisės fakulteto dekanas nematė reikalo visuomenei paaiškinti, kada ir koks teismas pripažino J. Krikštaponį dalyvavus Holokauste, nes tokio teismo nebuvo.

Analogiškai jis viešai apkaltino nacional-socialistinių rasinio ir tautinio grynumo idėjų sklaidimu Lietuvos piliečius, kurie viešai išreiškė nuomonę, kad Lietuvoje prieglobstį gavusios ir aptarnavimo sferoje dirbančios ukrainietės (kasininkės) bent minimaliai turi būti mokomos kalbėti lietuviškai. Nekyla abejonių, kad šis asmuo žino, jog pagal Valstybės kalbos įstatymą valstybinė lietuvių kalba yra privaloma gyventojų aptarnavimo sferoje, taigi ji yra privaloma ir minėtoms

ukrainietėms. Tačiau manytina, kad jis nežino, jog šiuo metu į Lietuvą jau yra atvykę virš 80 tūkst. Ukrainos karo pabėgėlių. Ir tikriausiai nežino, kad Lietuvoje jau yra atvykę virš 60 tūkst. Baltarusijos piliečių, kurių tik keli šimtai yra pasiprašę politinio prieglobsčio ir tik vos pusė šių prašymų yra patenkinta. Dėl to šis VDU darbuotojas tikriausiai nesupranta, kad minėti asmenys nėra pabėgėliai, ir priešingai, nei ukrainiečiai, nebūdami prieglobsčio prašytojai, negali būti mokomi valstybinės lietuvių kalbos nemokamai. Vis dėlto, būnant VDU Teisės fakulteto dekanu, jam privalo suprasti, kad valstybė vien nacionalinio saugumo motyvais, neminint kitų, privalo integruoti iš Baltarusijos ir Ukrainos nuolatos gyvenanti atvykusius kitataučius.

Kita vertus, gal VDU pedagogas D. Žalimas nežino, kad lietuviai Pietryčių Lietuvos krašte negali leisti vaikų į lietuviškus vaikų darželius, nes jų paprasčiausiai nėra, kad jie Lietuvoje negali leisti vaikų į lietuviškas mokyklas, nes daugelyje šio krašto gyvenviečių ir apylinkių jų taip pat nėra, o esamos lietuviškos mokyklos neaprupintos mokymo priemonėmis ir dirba prastose patalpose. Bet LŽTKC neabejoja, kad VDU vadovybei, VDU Senatui ir visai VDU bendruomenei minėtos skaudžios šio Lenkijos tarpukariu okupuoto, o dabartiniu metu mėginusių jį atplėšti nuo atsikuriančios Lietuvos valstybės SSRS lojalių autonominių ir jų palikuonių faktiškai valdomo krašto problemos yra seniai žinomos.

Todėl D. Žalimo tekstuose ir pasisakymuose valstybinę lietuvių kalbą puoselejančiams žmonėms nuolatos klajuojamos niekinančios ir šmeižikiškos nacionalsocialistinių rasinio ir tautinio grynumo idėjų sklaidėjų etiketės turėtų būti ne tik vertinamos kaip neetiškos ir įžeidžiančios, bet ir laikomos mėginimais atgaivinti analogiškas sovietinio okupacinio režimo taikytas tautiškai ir valstybiškai sąmoningų piliečių moralinio ir psichologinio terorizavimo praktikas. Tuo jis menkina lietuvių tautinį orumą, griaua lietuvių nacionalinę savimonę ir sklaidžia nesantarvę tarp žmonių, taip pasitarnaudamas Kremliaus vykdomo hibridinio karo tikslams – skaldyti ir kiršinti Lietuvos visuomenę.

Dėl žodžio laisvės

Žmogaus teisių organizacijos stebina pasitarojo metu D. Žalimo mėginimai persekioti žurnalistą ir internetinį žiniasklaidos portalą „Tiesos.lt“ už literatūrinio žanro publikaciją, kurioje žurnalistas pasišaipė iš ideologiškai angažuotos D. Žalimo laikysenos prigimtinės šeimos, valstybinės lietuvių kalbos ir kitais valstybei bei Tautai aktualiais gyvenimo klausimais. Šis asmuo apskundė minėtą portalą Visuomenės informavimo etikos komisijai už Edvardo Čiuldės paskelbtą

Lietuvos Respublikos Seimo nariams ATVIRAS LAIŠKAS DĖL VIEŠO D. ŽALIMO ELGESIO

2023 m. spalio 22 d., Vilnius

■ Atkelta iš 4 p.

pamfletą „Žalimas daro gėdą VDU“.

Nesigilindamas į aplinkybes, daro ar nedaro D. Žalimas gėdą VDU, LŽTKC pirmiausia atkreipia dėmesį, kad pati žurnalisto E. Čiuldės publikacija yra pamfletas. Tai grožinės literatūros ir publicistikos žanras (Wikipedijoje nurodoma, kad pamfletas yra satyrinis aktualios tematikos kūrinys, išjuokiantis, ironizuojantis konkretų viešą asmenį. Šio žanro plėtotė reikalauja sąlyginio visuomenės ir valstybės demokratiškumo lygio, cenzūros nebuvimo). Literatūriniam kūrinyje (pamflete) autorius pasiūpa iš minėto VDU darbuotojo, kad šis yra „nedemokratiškas laikų pranašas <...>“, užimdamas aukštus postus teisinio visuomenės reguliavimo institucijose, nepraleisdavo progos įstatymo raidę ir dvasią pakeisti politinės konjunktyros diktuojamais pasirinkimais <...>, kad VDU Teisės fakulteto dekanas užsipuolė, bjauriai iškoneveikė Vilniaus apygardos teismo teisėjus, kurie priėmė dekaną netenkinusį sprendimą, griežtai laikydami Lietuvoje galiojančių įstatymų <...>, kad VDU Teisės fakultetui vadovauja žmogus, kurio veikla yra nukreipta į teisinės sąmonės destrukciją <...>, kad jis, kaip politinės lėlės, karjeros aukščiausiąją tašką pasiekė tradicinę požiūrį į šeimą TV reportaže pavadindamas nacistiniu požiūriu, o po to kiek atsargiau užsimindamas, kad ir Nacionalinio susivienijimo partija tikriausiai yra nacių partija <...>, kad, jeigu teisės ekspertas iš VDU kažką ima ir pavadina nacistu, absoliuti dauguma Lietuvos gyventojų turėtų būti pavadinti nacistais, kaip atitinkantys klasifikacijos kriterijų <...>“ ir t. t.

Nors žurnalisto nuomonė yra subjektyvi ir jo sakiniai suformuluoti kaip dvejonė, nes jis tarsi diskutuoja su visuomene (klausia: ar tai reiškia, kad Lietuvos tėvynės idėjos saugotojų gretas pavadinant nacistais, jau ir mūsų padangėje, kaip kartais nuogaštaujama, ruošiamą dirva Putino atėjimui?), vis dėlto mums nekyla abejonių, kad minėta publikacija žeidžia šio asmens ambicijas. Nepaisant to, tenka pripažinti, kad netgi sovietmečiu buvo leidžiamas satyrinis žurnalas „Šluota“, kuriame buvo spausdinami feljtonai, pamfletai ir sovietinių tarnautojų karikatūros. Nors sovietinės okupacijos administracija minėtą žurnalą griežtai cenzūravo, vis dėlto, ji leido pamfletuose ir feljtonuose išjuokti ir pasiūpaipyti iš to meto valdininkų ir tarnautojų. Todėl paradoksalu, kai viešas asmuo laisvoje ir demokratinėje Lietuvoje ima persekioti žurnalistą ir žiniasklaidos portalą dėl jam nepatikusio pamfletu.

Skųsdamas minėtą žurnalistą ir portalą „Tiesos.lt“ Visuomenės informavimo etikos komisijai, D. Žalimas tarsi siekia atgavinti sovietmečio spaudos cenzūros ir kitaminių persekiojimo tradicijas. O tai nėra sektinas VDU Teisės fakulteto dekanas pavyzdys VDU studentams, būsimiesiems teisininkams. Šiuo atveju D. Žalimas demonstruoja ne tik nepakantumą savo asmenų kritikai, bet ir nuostatą, kad demokratinė visuomenė be cenzūros jam yra nepriimtina.

Lietuvos žmogaus teisių organizacijos pažymi, kad garbingas Vytauto Didžiojo universiteto vardas siejamas ne tik su tuo, jog tai yra pirmasis universitetas nepriklausomoje Lietuvoje, kad ši aukštoji šalies mokykla patenka tarp 3 proc. geriausių pasaulio uni-

versitetų, bet ir tuo, kad jame veikia Katalikų teologijos fakultetas, kuriame puoselėjamas mokslas apie krikščioniškąją pasaulėžiūrą, krikščioniškąją kultūrą ir krikščioniškąsias vertybes (krikščionys sudaro absoliučią daugumą Lietuvos gyventojų), mokslas apie žmogaus gyvybės sakralumą, prigimtinės šeimos reikšmę valstybės tvarumui (šeima yra valstybės pagrindas) ir jos reikšmę vaikų vystymosi raidai, vaikų teisę turėti motinas ir tėvus bei kt. Todėl visuomenei kyla pagrįsti klausimai, ar VDU Teisės fakulteto dekanas D. Žalimo viešai nuolat ir dažnai skelbiama pozicija dėl partnerystės instituto Lietuvoje privalomumo ir dėl tos pačios lyties asmenų santuokų įteisinimo, neatsiklausiant daugumos šalies piliečių nuomonės referendumu, reiškia radikalų pasaulėžiūrinį ir vertybinį pokytį šiame universitete ir suponuoją siekius eliminuoti teologijos studijas iš VDU akademinio studijų sąrašo, kartu uždarančios Teologijos fakultetą, ar tai tėra tik vieno VDU pedagogo D. Žalimo visuomeninė pozicija.

Taip pat visuomenei aktualu žinoti, ar D. Žalimo vieši Lietuvos teismų ir teisėjų įžeidinėjimai, jo kurstytojiški veiksmai vykstantio karo Ukrainoje akivaizdoje, menkinant Lietuvos laisvės kovotojų ir pokario partizanų atminimą, kaltinant nacizmu piliečius, kovojančius už valstybinę lietuvių kalbos puoselėjimą, atitinka VDU misiją ir tikslus būti intelektualiu ir pilietiniu visuomenės židiniu, išsaugoti ir puoselėti Universiteto akademinę laisvę ir dvasią, ugdytis ir skleisti visuomenėje bendražmogiškas, krikščioniškas ir tautines vertybes. Analogiškai aktuali yra ir Lietuvos teisėjų tarybos pozicija dėl D. Žalimo viešai

mestų nepagrįstų kaltinimų teisėjai R. Bražinskienėi ir Lietuvos teismams.

Atsižvelgiant į tai:

1. Kadangi D. Žalimo pedagoginis darbas yra tiesiogiai susijęs su VDU studentų mokymu, būsimųjų teisininkų teisinės sąmonės ir jų pasaulėžiūros formavimu, Lietuvos žmogaus teisių organizacijos reiškia susirūpinimą ir kviečia VDU Senatą, VDU tarybos narius apsvarstyti, ar D. Žalimas deramai atstovauja universitetui ir ar jis tikrai yra tinkamas vadovauti VDU Teisės fakultetui.

2. Kadangi D. Žalimo minėti vieši pasakymai pasėjo visuomenėje abejonių, kaip išsaugoti teismų nešališkumą ir teisėjų nepriklausomumą, kviečiame Lietuvos teisėjų tarybą apsvarstyti šio piliečio viešai mestus kaltinimus Lietuvos teismams dėl tariamos prorusiškos laikysenos ir ypač teisėjai R. Bražinskienėi mestų kaltinimų dėl jos tariamos nekompetencijos, Konstitucijos neišmanymo ir neva šiurkščių Konstitucijos pažeidimų. Būtume dėkingi, jei D. Žalimo viešai mesti kaltinimai teisėjai R. Bražinskienėi būtų deramai įvertinti ir pateikti visuomenei atitinkami išaiškinimai dėl neadekvataus viešo šio asmens elgesio.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras:
Piliečių gynības paramos fondas – Stasys Kaušinis

Lietuvos Helsinkio grupė – Aurelija Kuzmaitė
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija – Romualdas Povilaitis

Lietuvos žmogaus teisių asociacija – Vytautas Budnikas

Lietuvos kultūros kongreso garbės primininkas – Krescencijus Stoškus

„Lietuvos visuomenės tarybos“ pranešimas spaudai: stabdyti mokymą pagal „Gyvenimo įgūdžių bendrąją programą“

2023 m. spalio 9 d. Vilnius

Asociacija „Lietuvos visuomenės taryba“ (LVT) tęsia pasipriešinimą dėl „lytinio ugdymo“ privalomos programos diegimo mokyklose. LVT įstatai suteikia teisę šiai asociacijai ginti viešąjį interesą. LVT kartu su visuomenininkais ir politiniu judėjimu „Visa Lietuva“ 2023 m. rugsėjo 1 d. raštu kreipėsi į Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją, reikalaujanti nedelsiant

nutraukti neteisėtą veiklą ir stabdyti mokymą Lietuvos mokyklose pagal „Gyvenimo įgūdžių bendrąją programą“. Ministerijai pateikti 8138 suinteresuotų asmenų (tėvų, mamų, senelių ir močiucių) parašai. Proteste-reikalavime nurodoma, kad dar 2022 m. ministrės Jurgitos Šiugždienienės įsakymais patvirtinta programa pažeidžia Konstituciją ir kitus įstatymus.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

nereaguojant, peticijas ir pareiškimus ėmė skelbti ir kiti visuomeniniai judėjimai, mažosios opozicinės partijos, kurios kreipėsi į prokuratūrą, Seimo narius, Vyriausybę. 2023 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos visuomenės taryba, atstovaujama valdybos narių dr. Nendrės Černiauskienės ir Donato Pikelio, ir Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras dr. Zigmas Vaišvila spalio 5 d. kreipėsi į Lietuvos

vyriausiąją administracinę teisimą ištirti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, t. y. valstybinio administravimo subjekto, priimto šio teisės akto atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir nurodytiems įstatymams. Privaloma „lytinio ugdymo“ programos dalis paneigia tai, kas šeimose yra sakralu ir ginama Lietuvos Respublikos Konstitucijos, ir yra kišimasis į šeimų gyvenimą.

NIEKADA NE PER VĖLU IŠLIKTI SVEIKAM, VEIKLIAM IR DARBINGAM

Prof. Algimantas Kirkutis

Šiuo metu asmenys, sulaukę 60 ir daugiau metų amžiaus, sudaro daugiau negu penktadalį Lietuvos gyventojų. Dabar mūsų šalyje gyvena 616 tūkst. senatvės ir 7,5 tūkst. išankstinės senatvės pensijos gavėjų. Lietuva pagal sparčiausiai augantį senjorų skaičių Europos Sąjungoje (ES) yra tarp pirmųjų.

Panašios tendencijos stebimos ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES šalyse. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ES šiuo metu pailgėjo iki 78,1 m. vyrams ir 83,6 m. moterims. Sulaukę 65 m. ES vyrai dar gyvena vidutiniškai 18,2 m., o moterys – 21,6 m. Nauji socialiniai tyrimai rodo, kad, efektyvinant sveikatos apsaugos priemones ir gerinant socialinį aprūpinimą, ne tik pasiekta ilgesnė senjorų gyvenimo trukmė, bet ir ryškiai auga

jų skaičius. Tiek mūsų šalies, tiek ir užsienio mokslininkų demografinės prognozės rodo, kad vyresnio amžiaus žmonių skaičius ES ir Lietuvoje ateityje tik didės. Naujausi ES mokslininkų tyrimai rodo, kad, sulaukę 65 m., abiejų lyčių asmenys vidutiniškai dar 8,6 m. gyvena sveiką ir socialiai aktyvų gyvenimą. Tai leidžia teigti, kad pagerėjusios gyvenimo sąlygos šio amžiaus grupės žmonėms padeda ilgiau išsaugoti savo socialinį aktyvumą ir darbingumą, nei tai buvo prieš keletą dešimtmečių. Visų visuomenės grupių ir atskirų jos narių sveikata, darbingumas ir socialinis aktyvumas yra kiekvienos šalies

siekiamybė. Todėl labai svarbu senjorų veiklumo ir darbingumo potencialą nukreipti visuomenei naudinga linkme. ES gyvenimo trukmė ir kokybė kasmet didėja, todėl į pensiją dažnai išeina žmonės, kurie yra pajėgūs ir motyvuoti dirbti toliau, bet dėl visuomenės požiūrio ir reikiamos infrastruktūros nebuvimo dažnai lieka neįgyvendinę savo siekių. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2022 m. šalyje dirbo 12 proc. senatvės pensijos gavėjų. Jungtinių tautų Madrido veiksmų plane pabrėžiama, kad labai svarbu vyresnio am-

■ Nukelta į 6 p.

NIEKADA NE PER VĒLU IŠLIKTI SVEIKAM, VEIKLIAM IR DARBINGAM

■ Atkelta iš 5 p.

žiaus žmonėms suteikti galimybę prisidėti prie visuomenės pažangos ir užtikrinti, kad jie turėtų galimybę dalyvauti sprendimų priėmimo procedūrose visais lygiais.

Šios tendencijos lėmė, kad pastaraisiais metais ypač išaugo ES sidabrinės ekonomikos koncepcijos, kaip vienos iš svarbių ekonomikos plėtros dedamųjų, svarba. Lietuvos aštuonioliktosios Vyriausybės programoje taip pat akcentuojama, kad motyvacija būti sveikiems, aktyviems ir dalyvauti visuomeniniame gyvenime yra vienas iš svarbiausių senjorų gyvenimo kokybę lemiančių veiksnių. Vis aiškiau darosi, kad visoms valstybinėms ir visuomeninėms organizacijoms svarbu aktyviai prisidėti prie ilgesnio aktyvaus pagyvenusių žmonių gyvenimo būdo, suteikti jiems galimybę uždirbti pajamų, išėjus į pensiją, didinti vyresnio amžiaus žmonių galimybes kurti produktus ir paslaugas, tarp jų ir pritaikytas vyresnio amžiaus žmonių poreikiams.

Tai galima pasiekti, pirmiausia, keliant

pačių senjorų sąmoningumą, didinant jų pasitikėjimą savo jėgomis. Siekiant šio tikslo, reikia sudaryti palankias sąlygas jiems stiprinti žinias apie savo sveikatą ir plėsti galimybes tobulinti savo kvalifikaciją pagal atsinaujinusius poreikius. Čia svarbus vaidmuo tenka bendradarbiaujantiems tarpusavyje mūsų šalies ir užsienio universitetams bei kitoms akademinėms valstybinėms ir visuomeninėms struktūroms. Pastaruoju metu Europos švietimo ir mokymo paslaugų teikėjai pradeda rengti vyresnio amžiaus žmonėms tikslinius kursus, kurių didžioji dalis yra nuotoliniai. Tokių kursų organizavimas gali tapti viena iš naujų galimybių padėti senjorams likti darbo rinkoje.

Visuomeninė organizacija – asociacija Lietuvos veiklios ilgaamžystės akademija (LVIA) siekia padėti sparčiai senstančios visuomenės piliečiams kuo ilgiau išlikti darbingiems ir socialiai aktyviems. Nuo kitų, šioje srityje veikiančių visuomeninių organizacijų, LVIA išsiskiria tuo, kad, bendradarbiaudama su mokslo ir studijų

įstaigomis, į mokslinių ir praktinių žinių apie aktyvų ilgaamžiškumą skleidimą ji siekia įtraukti Lietuvos ir užsienio akademinės bendruomenės atstovus bei iškilus visuomenės veikėjus. Taip norima susisteminti ir efektyviau panaudoti šalyje sukauptą mokslinį ir praktinį potencialą.

Atkreipiame dėmesį, kad LVIA šioje srityje jau turi sukaupusi 28 metų visuomeninės veiklos patirtį. 1995 m. organizaciją įkūrė ir jos veiklai vadovavo nemažai iškilų to meto akademinėms asmenybėms – Vilniaus universiteto profesoriai: K. Krikštopaitis, K. Ambrozaitis, A. Bartusevičienė, A. Jackaitis, K. Vaištarienė, F. Taunytė ir kt. Akademijos vardas įpareigoja mus kviešti į savo renginius specialistus, sukaupusius didelę mokslinę ir gyvenimišką patirtį, Lietuvos ir užsienio universitetų dėstytojus ir mokslininkus bei visuomenės veikėjus.

2022 m. LVIA sėkmingai atkūrė savo veiklą ir ėmėsi aktyviai bendradarbiauti su Lietuvos medicinos biblioteka ir Klaipėdos universitetu. Drauge su partneriais savo nariams ir

svečiams organizavome didelę tarptautinę mokslinę-praktinę konferenciją, kurioje dalyvavo mokslininkai iš JAV, Ispanijos ir kitų šalių. LVIA surengė mokslinių-publicistinių paskaitų, seminarų ir kitokio pobūdžio švietėjiškų renginių, kuriuose buvo skleidžiama informacija apie Lietuvos ir užsienio mokslininkų, verslininkų ir kultūros veikėjų pasiekimus veiklios ilgaamžystės srityje.

Iš įvykusių LVIA renginių dalyvių atsiliepimų ir susidariusios visuomeninės nuomonės apie organizacijos veiklą pastebėjome, kad tokia praktika padeda Lietuvos vyresnio amžiaus piliečiams geriau pasirūpinti savo sveikata, kuri būtina kuo ilgesniam jų ir jų artimųjų darbingumui bei socialiniam aktyvumui išlaikyti. Siekiant toliau plėsti šį darbą, labai svarbu užmegzti abipusiškai naudingus santykius su partneriais, veikiančiais šioje srityje. Esame atviri bet kokiam geranoriškam bendradarbiavimui ir kviečiame jungtis bendrai naudingai veiklai. *Autorius yra LVIA prezidentas, habilituotas medicinos mokslų daktaras* ■

Vėlinės ar Helovinas?

Prof. Renata Bilbokaitė: globalizacijos laikais būtina išsaugoti tradicijas

■ Atkelta iš 2 p.

jų pradėta švęsti dar ir Visų šventųjų dieną. Tačiau abiem atvejais esmė liko ta pati – pagerbti mirusiuosius, juos prisiminti.

„Mirusieji yra mūsų tapatybės dalis – išėjęs žmogus širdyje ir prisiminimuose nemiršta. Mūsų protėviai tam suteikė daug reikšmės ir netapatino to vien su liūdesio atspalviais. Tai nebuvo vien liūdesio šventė, kaip mėginama stereotipiškai pateikti dabar. Šiuo metu dauguma mūsų tarsi bėga nuo savęs, nuo savo praeities. Mums per mūsų vaikus ir anūkus, mūsų mokinius truputį lyg gėda švęsti senoviškai, nes šiek tiek liūdna, šiek tiek ilgu, labai jautru, norisi būti meilėje su tais, kurių gyvųjų pasaulyje nebėra. Kadangi norai nesipildo, atsiranda iliuzija, kad, jei tradiciškai nešvęsi, išvengsi to ilgesio. Todėl atrodo, kad svetimos kultūros šventės, pavyzdžiui, Helovinas, tokią dieną gali paskatinti mumyse kitas emocijas – pokštauti, kvailioti, linksmintis ir taip išvengti dalies savęs ir savo praeities – šeimos, regiono, šalies.

Tai yra tiesiog bėgimas nuo savo šaknų. Gyvųjų santykis su mirusiais turi būti harmoningas ir darnus, o ne pagrįstas mums nieko nesakančiais ritualais ir dirbtiniu džiugesiu, padedančiu užmiršti išėjusius į dausas. Tai grėsmė kultūrai ir asmens vidinei brandai – brandus žmogus nebėga nuo atsakomybės ir praeities, o ją priima ir kuria vertę savo darbais“, – sako prof. R. Bilbokaitė.

Anksčiau per Vėlines buvo lankomi kapai, kapinėse deginami laužai. Žmonės būrėsi prie laužų, šildėsi, dalijosi prisiminimais apie išėjusius artimuosius, bendravo, valgė, gerė arbatą, vaišindavo neturtinguosius – visi drauge dalijosi tuo, ką turi, atminties savaitę. Tą pabrėžia ir profesorė: „Kultūriškai mūsų tradicija yra giluminės prasmės suteikimas

mirusiesiems – nenubraukti brūkšnio tarp fiziškai gyvų ir fiziškai negyvų, bet išlaikyti ryšį pasikeitus žmogaus buvimui šiame pasaulyje. Mums tai yra natūralu ir organiška. Tai lyg kultūriškai įtvirtintas santykis su tais žmonėmis, kuriuos mylėjome, ir net tais, kuriuos mylėjome mažiau, nes prieš mirtį visi yra lygūs, todėl vienodai visiems linkime ramybės. Lietuviai stengėsi apmąstyti mirusiųjų išėjimą, įprasminti tai per ramybę, susikaupimą, meilę artimiesiems. Akivaizdu, kad Vėlinės nebuvo vien liūdesio diena. Tai buvo artumo, šilumos diena.“

Profesorė tikina, kad šiuolaikinis žmogus turėtų dar labiau vertinti Vėlines, nes tai diena, kai galima sustoti. Sulėtinti ir taip greitą gyvenimo tempą, skirti laiko prisiminti išėjusius brangius žmones, atrasti ramybę, atleisti. Svarbu kapuose ne mechaniškai uždegti žvakutę, o skirti laiko apmąstymams. Taip, kaip tą darė senovės lietuviai. Nors mes nebegalime, kaip senovėje, kūrėti laužų kapinėse, bet mąstyti, mylėti, atleisti, suprasti ir neužmiršti mes galime ir prie žvakių.

Būtina skatinti tradicijų tęstinumą nuo mažumės

Nors lietuviai turi gražią ir gilią tradiciją minėti Visų šventųjų dieną, tačiau pastarąjį dešimtmetį itin populiarėja Helovinas. Triukšminga persirengėlių, juokų, pokštų ir degančių moliūgų šventė minima Visų šventųjų išvakarėse – spalio 31 d. Ši itin JAV populiarė šventė mėgstama jaunimo – vaikų ir paauglių.

„Helovinas nėra mūsų kultūros dalis. Tai yra Amerikos kultūros dalis, hibridas. Jį mėliame švenčia vaikai, nes tai asocijuojasi su gromis emocijomis, žaismingumu, kvailiojimu, persikūnijimu į kažką kitą dėl smagumo.

Toks šventimo būdas rodo, kad vengiama mūsų protėvių perduoto ryšio su išėjusiais iš mūsų gyvenimo. Ir čia yra didžiausias pavojus, kad tokios svetimos paviršutiniškos pokštus skatinančios šventės turinys prigis, nes yra artimesnis vaikų amžiui būdingų poreikių realizavimui. Juk vaikai dažniausiai yra patyrę mažiau netekčių, todėl jiems nekyla tokio noro prisiminti artimuosius, jų ilgėtis ar išsaugoti jų atminimą, skiriant tam laiko“, – paaiškina profesorė.

Prof. R. Bilbokaitė teigia, kad labai svarbu, jog suaugusieji, nesvarbu, mokytojai ar tėvai, formuotų vaikams teisingą suvokimą apie Vėlines: „Lietuviai nuo seno tikėjo, kad siela yra nemirtinga. Turime mokyti skirti laiko širdyje ir dienotvarkėje, kad galėtume prisiminti, mokyti kantrybės, ramumo ir susikaupimo. Mirtį būtina apmąstyti per susikaupimą, per ramybę, atleidimą išėjusiems, nes jie savo išėjimu sukėlė mums skausmą, meilės išsaugojimą: kai pagalvoji apie mirusįjį, širdyje turėtų būti šviesu ir gera.“

Helovinas ar Vėlinės?

Profesorė mano, kad nors Helovinas nėra mūsų kultūros dalis, tačiau globalizacijos laikais jo nepavyks visiškai išstumti iš mūsų visuomenės. Todėl yra būtina šią šventę adaptuoti, pritaikyti, bet kartu į antrą planą nenustumti mūsų šaknų – Vėlinių.

„Linkėčiau mokytojams ir tėvams suderinti šias dvi šventes ir nepateikti Vėlinių tik kaip liūdesio šventės. Būtina šią dieną akcentuoti kaip galimybę atsiskleisti meilei, pabūti su artimaisiais, prisiminti išėjusius, rasti šilumą ir ramybę. Globalizacijos kontekste mums nepavyks užsidaryti savo šalies kultūroje, nes kitų šalių priimtinos tradicijos bus adaptuojamos mūsų kraštuose. Svarbu

vaikus mokyti susieti taurius dalykus su mūsų tradicijomis. Juk moliūgas ir žvakutės gali derėti ir vertybiškai, ir estetiškai, ir kultūriškai. Toks derinys gali padėti vaikams susitelkti, susikaupti, šiuolaikiškiau ir pasaulietiška paminėti išėjusių atminimą emociškai lengvesniu ir linksmesniu turiniu“, – apie švenčių derinimą pasakoja prof. R. Bilbokaitė.

Tradicijas kuria žmonės

VU Šiaulių akademijos direktorė prof. R. Bilbokaitė sako, kad senųjų tradicijų išlaikymas yra labai svarbus visai visuomenei, jos tapatybei. Anot jos, būtent žmonės yra gyvi paminklai mirusiųjų atminimui. Tai reiškia, kad ritualai per Vėlines yra labai svarbu – tai gali būti ir žvakelių deginimas, susibūrimai, dalijimasis prisiminimais apie mirusiuosius, jausmas buvimas kartu. Pasauliui panašėjant, vykstant tarptautinei migracijai, glaudžiai bendraujant skirtingų kultūrų žmonėms gali būti sudėtinga išsaugoti senąją kultūrą, tačiau tradicijas išlaikyti būtina – kitaip tapsime visi kaip viena, lyg be savo šaknų. Ką pasakysime ateities kartoms – kad mes tiesiog save ir savo praeitį pamiršome?

„Tradicijos ir norimi pokyčiai jose yra kuriami žmonių. Ne knygos, ne Biblija ir kiti raštai kuria tradicijas, o būtent žmonės, visuomenė. Ir jei visi matys to prasme, jie gali labai daug dalykų pakeisti, sukurti, pritaikyti. Jau ir dabar atsiranda iniciatyvos grupės žmonių, kurie savo gražiu pavyzdžiu skatina susitelkti per Vėlines, degti laužus, žvakeles, susitelkti ties mūsų kultūros šaknimis. Norėčiau, kad mūsų šalies žmonės įvertintų senąsias tradicijas ir jų nesigėdytų, o puoselėtų jas ir skatintų jų išsaugojimą, to mokydami vaikus“, – sako prof. R. Bilbokaitė. ■

Akademinės etikos Frankenšteinas, arba etikos ir teisėtumo Marianų įduba

Prof. Algis Krupavičius

Albertas Einšteinas yra pastebėjęs, kad du dalykai yra begaliniai: Visata ir žmonių kvailumas. Nors dėl pirmosios jis nebuvo tikras. Priešingai, nei dėl žmonių kvailumo.

I dalis. Taisyklės ir praktikos Europoje

Priešistorė

2008–2012 m. Lietuvos Respublikos Seimo kadencijos metu konservatorių ir liberalų dauguma įgyvendino liūdnai pagarsėjusią „krepšelinę“ aukštojo mokslo reformą. Ji galėtų būti kvailumo pavyzdys, nusirašytas nuo Jungtinės Karalystės, bet su rimtomis klaidomis. Beje, ne nuo konservatorių ar liberalų, bet nuo socialdemokratių leiboristų. Tačiau drąsių nemokšų šalyje tas neturėtų stebinti. Reformos dalimi buvo ir akademinės etikos kontrolieriaus tarnybos įkūrimas 2011 m. Dėl daugelio tos reformos aktų ginčai persikėlė į Konstitucinį Teismą, kuris bent šiek tiek pataisė pradines „reformatorių“ užmačius pirmiausia mokslo ir studijų institucijų valdymo srityje. Tėn pradinis sprendinys buvo „visa valdžia – sovietams“ arba, lietuviškiau kalbant, iš esmės niekam neatskaitingoms taryboms. Kadangi „herojus“ būtina žinoti, tai pagrindiniai antikonstitucinės reformos architektai buvo A. Kubilius ir G. Steponavičius, jos idėjas parsivežę iš kelionės į Jungtinę Karalystę.

Tačiau etikos kontrolieriaus tarnyba liko konstitucinių ginčų paraštėse. Ar jos nuostatai ir modelis nėra antikonstituciniai, niekas nesidomėjo. Lygiai kaip ir niekas neatsiklausė akademinės bendruomenės, ar apskritai tokios tarnybos reikia, o jei reikia, tai kokia ji turėtų būti? Nors prieš gerą dešimtmetį Lietuvos akademinėje bendruomenėje vyravę gilūs orveliški 1984-iejį tęsiasi iki šiol. Tad bendruomenės – mokslininkų balso niekam nereikėjo ir nereikia dabar. Išimtis tik patvirtina taisyklę.

Beje, tos tarnybos nuostatus Seime teikė tie patys A. Kubilius ir G. Steponavičius. Pirmasis yra liberalas tarp konservatorių, o antrasis – liberalas pagal savo politinį tikėjimą. Bet gerai [čia reikėtų sakyti – liberaliais] norais kelias į pragarą grįstas, nes ta etikos tarnyba pagal savo numatytas veiklas yra šviesmečiais nutolusi nuo liberalizmo. Jos biurokratinis-hierarchinis modelis kardinaliai paneigia esminį liberalizmo principą, kad žmonės turi būti atsakingi už savo veiksmus, o ne versti ką nors daryti už juos. Jiems neturi būti nurodyta, ką jie turi daryti. Bet šioji tarnyba yra savotiška orveliško „Didysis Brolis stebi tave“ ir sovietinės „liaudies kontrolės“ mišinys.

Tam, kad įsitikintume, jog karalius nuogas ir dar – antikonstitucinis, geriausias būdas yra palyginti šią tarnybą su kitų Europos šalių panašiomis institucijomis. Nors dar Bismarkas yra pastebėjęs, kad dviejų dalykų geriau nematyti – kaip kemsšamos dešros ir kaip priimami įstatymai, čia reikėtų pridėti ir trečią, kad geriau nematyti, kaip sergstima akademinė [nors kitose srityse modelis panašus ar tas pats] „etika“. Tad turiu iš anksto įspėti jautresnių nervų skaitytojus, kad kai

kurie siužeto vaizdai gali apstulbinti ir sukresti arba, kaip dabar sakoma, šokiruoti.

Europos šalių modeliai ir praktikos

Dabar iš eilės ir sistemiškai. Parametrai, arba kriterijai, šioje 23 Europos mokslinių tyrimų sąžiningumo biurų tinklo šalių, įskaitant Lietuvą, analizėje yra keli: etikos institucijų sandara arba struktūra, teisinis pagrindas, tikslai ir funkcijos, tyrimai, sprendimai ir sankcijos. O pabaigoje – atidus žvilgsnis į Lietuvos akademinės etikos Frankenšteiną, o gal į eksperimentus joje, panašius į dr. Mengelės, taikytus Aušvice.

Etikos institucijų struktūra

Čia nėra jokio vieno kurpalio. Tad institucijų klasifikacija nėra kategoriška. Jas galima suskirstyti į kelias grupes ar sistemas. **Pirma**, decentralizuota mokslo ir studijų organizacijų autonomijos sistema, kur akademinės etikos klausimai sprendžiami universitetų ir tyrimų centrų savireguliacijos pagrindu (pvz., Malta, Latvija). **Antra**, veikia viena ar kelios nacionalinės mokslinius tyrimus finansuojančios organizacijos, kurios sprendžia etikos klausimas, jei tokie kyla (Airijoje: Sveikatos tyrimų taryba, Karališkoji Airijos akademija, Portugalijoje: Mokslo ir technologijų fondas, Italijoje: Nacionalinė tyrimų taryba, Estijoje: Tyrimų taryba, Čekijoje ir Slovakijoje: Mokslų akademijos, Šveicarijoje: Nacionalinis mokslo fondas ir Menų ir mokslų akademijos). Tam jų viduje paprastai yra atitinkamos kolegialios komisijos ar komitetai. **Trečia**, viena ar kelios nacionalinės dažnai mokslinius tyrimus finansuojančios organizacijos ir viena specializuota etikos srityje (Vokietija: Tyrimų fondas, Tyrimų kontrolierius ir dar kelios kitos, Lenkija: Nacionalinis mokslo centras ir Mokslo etikos komisija, Prancūzija: Prancūzijos tarptautinės plėtros žemės ūkio tyrimų centras, Prancūzijos nacionalinio sveikatos ir medicinos tyrimų instituto vidaus biuras, Tyrimų sąžiningumo biuras, Nacionalinis mokslinių tyrimų centras). **Kvirta**, viena atskira institucija, bet ne specialiai etikos klausimams (Slovėnijos lygių galimybių moksle komisija). **Penkta**, specialiai nacionalinė etikos institucija (Suomijos nacionalinė tyrimų sąžiningumo taryba), o kai kuriais atvejais – kelios specializuotos organizacijos, pavyzdžiui, Norvegijoje trys komitetai, o Nyderlanduose dvi institucijos. Jas turi vos kelios šalys ir tarp jų yra Lietuva.

Kai kuriais atvejais šalia išvardintų organizacijų gali būti specialūs tinklai ar forumai, kurie susiburia iš apačios ir veikia savanoriškai kaip patariamasis, o konfliktų atveju – ir kaip interesų derinimo, institucijos. Pavyzdžiui, Nacionalinis tyrimų sąžiningumo forumas Airijoje ar Graikijoje tinklas, besivadinantis „Žmogaus tyrimų ir technologijų etiniai aspektai“ (EARTHnet).

Teisinis pagrindas

Kaip ir sandaros atveju, teisinis reguliavimas yra įvairus, tačiau kartu jis yra aiškus ir konkretus atskirose šalyse. Decentralizuotose akademinės etikos sistemose veikia autonomiškos universitetų ir kitų tyrimų institucijų taisyklės. Nacionalinės mokslinių tyrimų etikos chartijos ar kodeksai yra veiklos pagrindas daugelyje šalių, kur mokslinių tyrimų etiką prižiūri tyrimų tarybos, akademijos ar panašios institucijos, pavyzdžiui, Prancūzijoje, Vengrijoje. Šalia to gali būti geros mokslinės praktikos kodeksai, kurie naudojami kaip mokslinės veiklos gairės. Toks pavyzdys gali būti Norvegija ir joje nuolat atnaujinamos Nacionalinės mokslinių tyrimų etikos gairės.

Lietuva yra dviratis kvadratiniais ratais, nes nacionalinio etikos kodekso nėra, o cen-

tralizuota institucija etiką menamai vertina pagal atskiros mokslo ir studijų institucijos kodeksus, ir kartais tuos, kurie negalioja ir veikė gerokai anksčiau, nei ši tarnyba atsirado Lietuvoje. Ko gero, turime pavyzdį, kai „įstatymai“, o tiksliau – „taisyklės“, galioja atgaline data. Tad teisinis reguliavimas čia – nei aiškus, nei konkretus.

Tikslai ir funkcijos

Vėl turime pliuralizmą. Esminis akademinės etikos institucijų tikslas yra skatinti gerą akademių, mokslinių ir medicinos tyrimų valdymą ir vykdymą, dalintis gerą patirtimi ir žiniomis, teikti gaires tyrimų etikos klausimais, taip pat nepriklausomas ir ekspertines [dažnai konfidencialias] konsultacijas dėl konkrečių tyrimų projektų, atvejų, problemų ir klausimų. Sudėtinė jų veiklos dalimi yra techniniai patarimai, konsultacinės paslaugos tyrėjams ir tyrimus vykdančioms organizacijoms. Ne vienoje šalyje įgaliojimai vertinti etikos konfliktus yra apribojami atitinkamos tarybos ar akademijos subjektais ir jų veikla, pavyzdžiui, Ispanijoje.

Antai, Jungtinės Karalystės tyrimų sąžiningumo biuras (UKRIO) yra nepriklausoma labdaros organizacija, teikianti paramą visuomenei, tyrėjams ir organizacijoms, siekiant plėsti gerą akademių, mokslinių ir medicinos tyrimų praktiką. Ji veikia kaip patariamoji, o ne įstatymais apibrėžta reguliavimo institucija, t. y. etikos klausimais nėra įpareigojimo kreiptis į ją. Bet mokslininkai ir universitetai kartais naudojami jos ištekliams, be to, ji yra finansuojama iš jos pačios narių, tarp kurių yra ir užsienio universitetų, mokesčio. Apskritai Jungtinėje Karalystėje nėra bendro įstatymais apibrėžto tyrimų vykdymo reguliavimo, o priežiūros institucijos, skirtos tam tikrų tipų tyrimams (pvz., klinikiškiams tyrimams su žmonėmis arba moksliniams tyrimams su gyvūnais) arba tam tikroms tyrimų grupėms (pvz., gydytojams), yra veikiau išimties nei taisyklė.

Jei turime specialias etikos institucijas, vienas jų tikslų yra veikti kaip patariamam kolegialiam organui, kurio užduotis yra svarstyti, rengti ataskaitas ir teikti rekomendacijas dėl etinių mokslinių tyrimų principų.

Tyrimai

Pirmiausia šioms institucijoms etikos nusižengimų [jie paprastai vadinami „etikos konfliktais“, nes nusižengimo sąvoka jau implikuoja galimą kaltumą] tyrimas nėra pagrindinė veikla. Kitas svarbus dalykas yra subsidiarumas, kai etikos konfliktai sprendžiami įmanomai žemesniu organizacijų lygmeniu, t. y. universitete, institute, tyrimų centre.

Ne vienoje šalyje jos tokių tyrimų apskritai nevykdo. Keli pavyzdžiai. Airijoje jos nevykdo net savo finansuojamų mokslo projektų tyrėjų, kurie apkaltinami netinkamu elgesiu, tyrimų. Tokie atvejai yra mokslo ir studijų organizacijų atsakomybė. Portugalijoje tyrimų fondas pabrėžia, kad jis nėra nei tikrinimo, nei specialių etikos tyrimų įstaiga. Tas pats yra Estijoje, Slovėnijoje ir Graikijoje. Prancūzijoje net specialus Prancūzijos tyrimų sąžiningumo biuras nėra etikos reguliavimo institucija ir neatlieka etikos konfliktų tyrimų, o vietoj to pateikia gaires, skatinančias atsakingą mokslinių tyrimų vykdymą, siekiant užkirsti kelią etikos konfliktams. Slovakijoje yra tiriami tik Mokslų akademijos sistemos atvejai.

Kita yra universitetų ir kitų mokslo įstaigų diskrecija. Italijoje etikos konfliktai tiriami tyrimų taryboje, o kitos institucijos tyrimus atlieka savarankiškai. Lenkijos mokslų akademijoje specialiu Parlamento sprendimu

yra sukurta Mokslo etikos komisija, tačiau ji galimus pažeidimų ar konfliktų tyrimus perduoda mokslo ir studijų institucijoms. Čekijoje nėra tiriami atvejai, susiję su darbo teisinėmis problemomis ar moraliniais klausimais. Universitetai ir kitos organizacijos atlieka tyrimus, nors Suomijos nacionalinė tyrimų sąžiningumo taryba gali pareikšti savo nuomonę, jei nesutinka su autonomiškų organizacijų sprendimu. Norvegijos praktika panaši į suomių. Etikos konfliktai sprendžiami, taikant subsidiarumo principą. Tačiau tokios kitų šalių praktikos su Lietuvoje vyraujančiu „policiniu“ ar „kareiviniu“ mentalitetu akademinės etikos srityje, ir ne tik joje, panašu, net nesuvokiamos.

Tik nedidelė dalis institucijų Europoje gali atlikti etikos konfliktų tyrimus, o jų eiga yra griežtai reglamentuojama. Pirmas klausimas: ar yra pagrindas įtarti pažeidimą ir pradėti tyrimą? Kitas dalykas, kad toks tyrimas nėra vykdomas vienasmeniškai ar valdininkų, bet nuo pat sprendimo pradėti vieną ar kitą tyrimą iki pat išvados priėmimo yra kolegialus procesas. Jį dažniausiai vykdo patyrę mokslininkai. Išvadų projektas yra teikiamas tiriamiesiems ir jiems visada suteikiama bei griežtai įgyvendinama teisė atsakyti. Tik po to gali būti priimama kolegiali išvada. Įtarimai dėl etikos ar sąžiningumo pažeidimų ar konfliktų nagrinėjami, derinant su mokslo institucijomis.

Sprendimai ir sankcijos

Sprendimų srityje vyrauja taisyklės, kad jie yra kolegialūs, pagrįsti kompetencija, neįpareigojantys ir patariamieji. Atsakomybė už sankcijas tenka mokslo ir studijų institucijoms. Kiek ir kaip sankcijos etikos konfliktų atveju yra taikomos, nėra kontroliuojama iš išorės. Tokie etikos srities sprendimai neturi teisinių pasekmių visur, išskyrus Lietuvą.

Dabar – konkretūs pavyzdžiai. Antai, Austrijos tyrimų sąžiningumo komisija neturi nei arbitražinės, nei sankcijų priėmimo funkcijų, o jos galutinis sprendimas yra rekomendacija. Analogiška praktika yra Ispanijoje, kur rezultatas etikos konfliktų atveju taip pat yra rekomendacija. Flandrijos tyrimų sąžiningumo komisija turi patariamąją nuomonę mokslo ir studijų institucijoms. Be to, šią komisiją sudaro 9 universitetų profesoriai. Tad sprendimai čia ne tik kolegialūs, bet ir pagrįsti kompetencija. Analogiškai veikia Aukštoji mokslinio sąžiningumo taryba Belgijos prancūzų bendruomenėje. Panašią Švedijos tarybą sudaro 11 patyrusių mokslininkų. O Vokietijoje etikos kontrolieriaus instituciją sudaro 4 profesoriai, kuriuos skiria 3 metų kadencijai, bet ne daugiau nei dviem kadencijoms. Danijoje nacionalinė etikos valdyba gali tirti tam tikrus atvejus, bet sprendimai siunčiami tiesiogiai asmeniui, įtariamam padarius nusižengimą mokslinėje veikloje, ir konflikto tyrimo dalyvaujantį institucijai, o viešai jie lieka anonimiški. Nyderlandų tyrimų sąžiningumo tarybos sprendimas yra pateikiamas kaip nuomonė, o konflikto šalys lieka anoniminės. Čekijoje nacionaliniu lygiu nėra sankcijų dėl etiško elgesio pažeidimų, o jas gali taikyti tik atitinkami mokslų akademijos organai ir jų darbovietės. Vokietijoje kontrolierius [jame vienu ir tuo pačiu metu dirba 4 profesoriai], neturėdamas teisinio įgaliojimo taikyti sankcijas, etikos konfliktus sprendžia, tarpininkaudamas tarp abiejų jo šalių, o atvejus tiria atskiri universitetai ir mokslo institucijos. Norvegijoje sankcijos yra mokslo ir tyrimų institucijų kompetencija, o nacionaliniai mokslinių tyrimų etikos komitetai Norvegijoje joms gali iš esmės tik patarti. (*Tėsinys – kitame numeryje*) ■

NAUJI TYRIMAI

Žvilgsnis į finansinio prisotinimo teoriją

Prof. Stasys Girdzijauskas

Dauguma ekonomistų pastovų ir ilgalaikį ekonomikos augimą laiko vienu iš svarbiausių ekonominės pažangos veiksnių. Buvo laikas, kai nemaža dalis specialistų manė, kad ekonomikos raida gali būti tolygi, o nepageidaujamų nuosmukių galima išvengti. Jų įkvėptas JAV prezidentas Lindonas Džonsonas (angl. *Lyn-don Baines Johnson*) 1960-aisiais pareiškė, kad naujoji ekonominė strategija Amerikai leidžia išvengti pasikartojančių ekonominių krizių, o cikliški nuosmukiai eliminuojami dar jiems neprasidėjus. Deja, visa tai buvo tik naivi svajonė, nes tikrovė pasirodė esanti kitokia.

Šiandien rinkos ekonomikos cikline raida jau niekas neabejoja. Dar daugiau – nemaža dalis ekonomikos ekspertų krizes laiko Dievo rykšte, gal net antgamtinu, nuo žmogaus valios nepriklausančiu reiškiniumi. Saikingesni ekonomistai mano, kad ekonomikos krizių egzistavimas yra pačios ekonominės sistemos trūkumas, laisvosios rinkos netobulumo rezultatas. Jų nuomone, finansinių krizių priežastis yra ne koks nors kosmetinis ekonomikos defektas, o esminis tos sistemos bruožas, jos yda, verčiantis visą ekonominę sistemą patirti pasikartojančius sukrėtimus. Ir čia jie yra teisūs, ypač jei ydomis laikysime paradoksalius (ar nežinomus) ekonomikos dėsnius.

Sprendimų paieška. Žvilgsnis į istoriją

Vienas pirmųjų augimo dėsningumo paieškas pradėjo anglų ekonomistas ir sociologas T. Maltusas (angl. *Thomas Malthus*, 1766–1834), 1798 m. paskelbęs darbą „Gyventojų skaičiaus dėsniu tyrimas“. Šiame darbe mokslininkas teigė, kad pasaulio gyventojų populiacija didėja geometrine progresija (eksponentiškai), o maisto kiekis (kartu ir ekonomika) auga tik aritmetine progresija (tiesiškai). Remiantis tokiais modeliais, buvo daroma išvada, kad vieną dieną žmonija patirs krizę – pritrūks maisto. Tai trikdė ekonomistus ir demografus. Prasidėjo problemos sprendimo paieškos, nes begalinio augimo modeliai (eksponentinis ir tiesinis) akivaizdžiai netiko biologinių populiacijų modeliavimui.

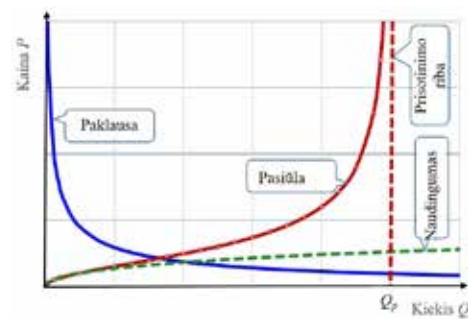
Pastebėjus, kad begalinis augimas turi siaurą praktinį taikymą, buvo pradėti kurti riboto augimo modeliai. Moksliniams tyrimams riboto augimo (logistiniai) modeliai plačiau pradėti taikyti XIX a. pradžioje. Priminsime, kad logistinės funkcijos grafikas primena horizontaliai ištemptą raidę „S“. Prisotinantis (logistinis) augimas yra paremtas principu: „Visa, kas auga, turi konverguoti, t. y. turėti baigtinę ribą.“ (angl. *Flannery O'Connor*, 1925–1964). 1825 m. B. Gompercas (angl. *Benjamin Gompertz*, 1779–1865) pasiūlė logistinių modelių žmonių gyvenimo trukmei modeliuoti. 1838 m. P. F. Verhulst (1804–1849) pasiūlytas modelis buvo plačiai taikomas ne tik demografijoje,

bet ir kitose mokslo srityse. Vėliau logistinius augimo modelius tobulino B. Robertson, R. Pearl, Z. Griliches, E. Mansfield, E. M. Rodgers ir daugelis kitų.

Finansinis prisotinimas. Rinkos pusiausvyra

Tačiau minėtų autorių siūlomi modeliai mažai tiko ekonominių procesų modeliavimui. Proveržis buvo pasiektas tik 2002 m., kai, remiantis P. Verhulst logistiniu augimo modeliu, Vilniaus universitete buvo sukurti originalūs prisotinimo procentai (kartais vadinami bendraisiais ar logistiniais procentais arba palūkanomis). Prisotinimo procentai tapo naująja ekonominio augimo paradigma. Bene svarbiausia inovacija buvo tai, kad prisotinimo procentai atskleidė, jog, didėjant rinkos prisotinimui, investicijos pelningumas auga hiperboliškai. Tas reiškinys buvo pavadintas didėjančio pelningumo fenomenu.

Prisotinimo procentai pasižymi daugeliu naujų, išskirtinių savybių. Vienas esminių prisotinimo teorijos veiksnių yra tai, kad prisotinimo procentai (palūkanos) gali būti pertvarkyti į pasiūlos funkciją, bendrąją naudingumo funkciją ir paklausos funkciją (žr. brėžinį).

Svarbu pabrėžti, kad prisotinimo paradokso kreivė yra pasiūlos kreivės prototipas, t. y. pasiūlos funkcija kildinama tiesiogiai iš prisotinimo fenomeno, kuris, savo ruožtu, išreiškiamas tiesiogiai iš prisotinimo procentų. Be to, pasiūlos ir paklausos funkcijos gali būti transformuotos ir į bendresnes, t. y. visuminės pasiūlos ir visuminės paklausos, funkcijas.

Vienas svarbiausių finansinio prisotinimo teorijos akcentų yra tai, kad ji remiasi naujo tipo rinkos pusiausvyros modeliu, turinčiu specifinę pasiūlos funkciją (kaip jau minėjome, sudarytą prisotinimo fenomeno pagrindu), leidžiančią įvertinti rinkos talpą ir modeliuoti pusiausvyrą uždaroje (prisotinamoje) rinkose. Modelio specifika – pasiūlos funkcija yra ribojama didžiausio siūlomų produktų kiekio Q_p (vertine išraiška), o agreguotų rodiklių atveju – potencialiojo BVP. Dėl to, kintant rinkos talpai Q_p , keičiasi pasiūlos kreivės padėtis, kartu ir pasiūlos-paklausos kreivių susikirtimo taškas (kaina P). Tai leidžia analizuoti kainos struktūrą ir apčiuopti ekonominių burbulų ištakas. Nustatyta, kad rinkos finansinis prisotinimas formuoja deficitinę rinką.

Finansiniai burbulai

Prisotinimu paremtas rinkos pusiausvyros modelis leidžia identifikuoti ekonominius burbulus. Išskiriami trys burbulų tipai: kainų, finansinis-rezonansinis ir infliacinis. Kiekvienas tų burbulų turi savo specifiką. Infliacinis burbulas yra makroekonominis fenomenas, finansinis-rezonansinis burbulas – pavienių rinkų reiškinys, o kainų burbulas – raritetų (retenybių) savybė.

Kainų burbulai yra populiarūs, prekiaujant retenybėmis. Žymiausia tokio tipo problema, siekianti Aristotelio laikus, yra vandens-deimantų paradoksas. Kainų burbulas remiasi tuo, kad pasiūloje, paprastai, dalyvauja vienintelė prekė, turinti išskirtinai stiprią paklausą. Dėl to prisotinimo pusiausvyros modelyje pasiūlos funkcija virsta vertikalia tiese, o spartų kainos augimą užtikrina vien tik specifiskai aktyvi paklausa – dešinė besislenkanti paklausos kreivė.

Finansiniam-rezonansiniam burbului būdinga tai, kad jis atsiranda, tik finansiskai prisotinus rinką. Buvo nustatyta, kad rinkos prisotinimas paverčia ją deficitine rinką: didėjant prisotinimui, stiprėja ir deficitas. Tokioje rinkoje kiekviena investicija sukelia impulsą, skatinantį naują augimą. Sužadinti kainos augimo lūkesčiai dėl grįžamojo ryšio stiprina paklausą. Nauja investicija pakartoja ankstesnį kainos augimo ciklą ir taip sukelia kainos svyravimus. Reguliarus intensyvus investavimas sužadina kainos augimo rezonansą – finansinį burbulą.

Rezonanso efekto esmė lengva suprasti, remiantis sūpynių išsiūbavimo pavyzdžiu, kai tam naudojami periodiniai impulsai (stumtelėjimai). Kad sūpynės būtų efektyviai išsiūbuotos, išorinio poveikio dažnis turi sutapti su sūpynių nuosavu dažniu. Šiuo atveju kiekvienas stūmimas turi įvykti toje pačioje sūpynės judesio fazėje. Tam tikra prasme investavimą galima palyginti su supimosi procesu. Investavimo momentą galėtume sulyginti su besisupančių sūpynių stumtelėjimu. Jei investavimo dažnumas sutampa su rinkos nuosavu pelningumo svyravimu, galima tikėtis pelningumo padidėjimo. Apskritai investavimas yra chaotiškas procesas, tačiau didelis investavimo intensyvumas, pasireiškus minios efektui ir autosinchronizacijai, sukuria kvazirezonansinį reiškinį.

Infliacinis burbulas gali būti vertinamas dvejopai – tiek mikroekonominiu, tiek ir makroekonominiu aspektu. Žiūrint mikroekonominiu aspektu, galima teigti, kad nei kainų, nei finansinis burbulas pavieniui infliacijos nesukuria. Infliaciją sukuria tokių burbulų visuma. Todėl infliacinis burbulas bus tuomet, kai finansiniai-rezonansiniai burbulai pasireišk daugeliui šalies ekonominių rinkų vienu metu. Kurdami pavienius finansinius-rezonansinius burbulus, gauname paklausos sukeltą infliaciją.

Pasitelkus visuminės paklausos ir visuminės pasiūlos sąvokas, infliacinį burbulą galima nagrinėti ir makroekonominėmis priemonėmis. Tokia galimybė egzistuoja, kadangi tiek kapitalas rinkoje, tiek bendrasis produktas šalies ekonomikoje (jo augimas) modeliuojami tomis pačiomis priemonėmis – paprastaisiais, sudėtiniais ar prisotinimo procentais (palūkanomis). Tik modeliuojant visos ekonomikos procesus naudojami agreguotieji rodikliai. Pažymėtina, kad pastaruoju atveju vietoj potencialiojo (ribinio) kapitalo naudojamas potencialusis BVP.

Infliacinį burbulą, kaip ekonominės pusiausvyros stabilumą pažeidžiantį reiškinį, galima apibrėžti taip: infliacinis burbulas – tai makroekonominis reiškinys, kai bendroji paklausa (paklausą kuriančių finansinių išteklių visuma), cikliška veikdama, pasiekia gamybinių pajėgumų ribą, t. y. tiesiogiai priartėja prie potencialiojo BVP (prisotina ekonomiką), o dėl visuminės pasiūlos kainų lygio augimo hiperbolinio charakterio visuminės paklausos-pasiūlos sąveikos sritis pakyla į kainų kaitimo

zoną (sąveikos viršutinę dalį).

Rinkos virsmas

Čia svarbu suprasti, kad rinkos finansinis prisotinimas sukelia jos virsmą, tiksliau bifurkaciją – skilimą į dvi skirtingo tipo rinkas: deficitinę (kaistančią) ir pusiausvyrą išlaikančią rinką. Naujasis rinkos pusiausvyros modelis iš dalies pakeitė laisvosios rinkos sampratą: rinka laikytina laisvąja, tik esant rinkos pusiausvyrai, t. y. kai paklausa apytiksliai lygi pasiūlai. Tuo tarpu kaistanti arba deficitinė rinka (kai paklausa yra didesnė už pasiūlą) yra nestabili, todėl ji turi būti valdoma.

Taigi, dėl finansinio prisotinimo įvyksta prekių ar paslaugų deficito virsmas (ekonominio augimo išsišakojimas – bifurkacija): esant pakankamam finansiniam prisotinimui, susiformuoja komercinis (spekuliacinis) deficitas, lydimas ekonominio augimo ir paklausos infliacijos. Tuo tarpu, jei prisotinimas yra nepakankamas (sakome, prisotinimo nėra), esant rinkose nepalankioms sąlygoms, gali atsirasti vartojimo deficitas (produkcijos trūkumas) ir jo sukeltas ekonominis nuosmukis bei sąnaudų infliacija, kuri yra pagrindinė stagliacijos prielaida. Pati stagliacija susiformuoja dėl klaidingų vyriausybės veiksnių, kai paklausa skatina sąnaudų infliacijos sąlygomis.

Taip finansinis prisotinimas transformuoja laisvąją rinką ir priartiną ją prie fizikinių objektų, kurie nevaldomi apskritai veikti negali. Remiantis fizikinių mechanizmų pavyzdžiu, ekonomikoje turėtų būti ribojamas rinkų prisotinimo laipsnis. Turėtų būti valdomas investavimas ir kartu kontroliuojamas rinkų kaitimas bei burbulų pūtimasis, nes pastarieji ir yra esminis nestabilumo ir krizių priežastis. Kitaip tariant, laisvoji rinka, ją prisotinus, praranda savi-reguliacijos ypatybę, nesusidoroja su daugeliu kylančių iššūkių, todėl pageidautinas išorės įsikišimas.

Investavimo procesas glaudžiai siejamas su grįžtamoju ryšiu: kuo tvirtesnis grįžtamasis ryšys, tuo stipresnis yra rinkos prisotinimas. Ekonomikoje, kaip žinia, grįžtamąjį ryšį lemia išaugęs pelningumas: visais laikais dideli pelnai, tarsi magnetas, traukė minias investuotojų. Reikia nepamiršti, kad techniniai įrenginiai su stipriu grįžtamoju ryšiu nuo seno turi našumo valdiklius, dėl to veikia stabiliai ir yra gana efektyvūs. Plačiai žinomas pavyzdys su garo varikliu – didėjantis garų slėgis yra valdomas sklendėmis, vožtuvais ir mažinant pakuros temperatūrą. Pavyzdžiu galėtų būti ir Džeimso Vato (angl. *James Watt*, 1736–1819) išrastas garo variklio išcentrinis reguliatorius. Kalbant apie automobilius, jų greitis yra ribojamas ne tik valdant variklio galingumą ar naudojant stabdžius, bet ir eismo taisyklėmis bei kitais reikalavimais. Perfrazuodami ekonominę idiomą, galėtume konstatuoti: *laissez-faire* (pranc., palikite ramybėje, leiskite veikti – tai laisvosios rinkos sinonimas) automobiliams net lenktynių metu netaikoma, nes veikia griežtos varžybos taisyklės. Neįsivaizduojama situacija, kad miesto gatvėmis laksto automobiliai galingais varikliais be tinkamo vairo ir stabdžių, nepaiso eismo taisyklių ir dar reikalauja *laissez-faire*, t. y. netrukdykite važiuoti.

Taigi, tvari ekonomika reikalauja arba tenkintis saikingu augimu, arba išmokti profesionaliai valdyti spartų ekonominį augimą. (Pabaiga – kitame numeryje) ■

„Nematomi angelai“ – kūrinys, skirtas Vilniaus universitetui

Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčios varpinėje atidaryta nuolatinė garsinė instaliacija, kurioje išgirsite vieno ryškiausių šių dienų japonų kompozitoriaus Toshio Hosokawa kūrinį „Nematomi angelai“ (angl. *Invisible Angels*), skirtą Vilniaus universitetui. Tai – kūrinys smuikui ir akordeonui. Jo pasaulinė premjera nuskambėjo šių metų gegužės 6 d. Šv. Jonų bažnyčioje įvykusio muzikos festivalio „Muzika erdvėje“ Vilniaus 700 metų jubiliejui skirtą renginių ciklo „Muzika Vilniui“ metu. Atliko Ieva Sipaitytė ir Raimondas Sviackevičius. Organizavo kultūros inovacijų agentūra „Meno genas“ ir „LENsemble Vilnius“. Buvo pakviesti 7 pasaulyje pripažinti kompozitoriai, kurie šia proga sukūrė ir skyrė kūrinius įvairioms sostinėms vietoms.

Viena iš jų – ilgaamžę istoriją menantis Vilniaus universitetas. Čia kompozitorių T. Hosokawa sudomino ne tik universiteto centrinių rūmų erdvė, bet ir jo istorijos reikšmė miestui bei visai Lietuvai. „Senajame Vilniaus universiteto rūmų ansamblyje aš pajutau tylą ir nematomą tyros sielos jėgą. Pagalvojau, kad, matyt, ta galinga sergėtoja ir yra šio nuostabaus istorinio miesto žmonių dvasinės stiprybės šaltinis, per šimtmečius padėdavęs ir visai Lietuvai, kovojusiai už savo nepriklausomybę“, – pasakoja kompozitorius.

Premjera įvyko Šv. Jonų bažnyčioje, kurios didįjį altorių vainikuoja angelai debesų fone. Tokias detales Vilniaus universitete pastebėjo ir muzikinio kūrinio autorius: „Įvairiose Vilniaus universiteto erdvėse pamaciau angelus: jie dainavo šalia vargonų Mažojoje aulioje, Šv. Jonų bažnyčioje. Klausiausi dainuojančių angelų negirdimų balsų ir pabandžiau užrašyti jiems natas savo muzikos stiliumi. Pabandžiau jiems sukurti tokią muziką, kurioje girdėtumėte šnabždesius, tylą ir nebylias Vilniaus angelų dainas. Kūriniui pasirinkau smuiką ir akordeoną. Smuiko garsai įkūnija angelų balsus, akordeonas – angelus supančių dangiškųjų debesų įvaizdis.“

Premjeros metu Vilniaus universiteto rektorius prof. Rimvydas Petrauskas sveikino susirinkusius ir džiaugėsi T. Hosokawa dovana Vilniaus universitetui: „Kasdien eidami į Vilniaus universitetą, kaip į mokslinio darbo

Šv. Jonų bažnyčia – Vilniuje. BNS nuotr.

ir studijų vietą, priprantame prie jo erdvių, architektūros ir paprastai neturime laiko sustoti ir pajauti tyrančios istorinės dvasios. Kartais tam, kad išgyventume grožį, reikia naujo žvilgsnio, kiek kitos perspektyvos, kiek atsitraukti, naujos interpretacijos. Galime tik džiaugtis, kad Vilniaus universitetas, jo istorija, architektūra, erdvės tampa tokiu įkvėpimu pasaulinio garso menininkams. Be to, labai svarbu, kad dėl mokslo ir meno jungties skambės ne tik naujas muzikinis kūrinys, bet ir gimtadienį švenčiančio Vilniaus vardas.“

Barokišką interjerą atgaivino smuiko ir akordeono virpesiai, kuriuose jaučiamos ir Azijos muzikos užuominos. Šioje vietoje atsiskleidė ir T. Hosokawa kūryboje būdinga Vakarų avangardinio meno ir tradicinės japonų kultūros jungtis. Kompozitoriui taip pat yra svarbios estetinės ir dvasinės japonų meno ištakos, pavyzdžiui, kaligrafija, su

kuria jis sieja ir savo kūrybą, pabrėždamas pauzę, pradžios ir pabaigos atskaitos taškus ir bene savitą choreografiją turinčius kaligrafijos metu išgaunamus melodingus rankų mostus.

Hirosimoje gimęs T. Hosokawa studijavo fortepijoną Tokijuje. Toliau mokslus tęsė Vokietijoje, Berlyno menų universitete, kur studijavo muzikos kompoziciją. Šiuo metu jis yra pasaulyje pripažintas kompozitorius, rašo muziką teatrui, orkestrui, filmams. Yrą pelnęs ne vieną apdovanojimą. Jam įteiktas Japonijos fondo apdovanojimas, taip pat Goethe's medalis už indelį į Japonijos ir Vokietijos kultūrinius mainus.

Viena iš svarbių „Muzikos Vilniui“ renginių ciklo dalių – palikti įspaudą miesto istorijoje: neužmiršti nuskambėjusių kompozitorių kūrinių, įrengiant nuolatinę instaliaciją. Todėl šiuo metu, organizatoriams

bendradarbiaujant su Vilniaus universiteto muziejumi, „Invisible Angels“ nutūpė Šv. Jonų bažnyčios varpinėje, kur virpina mūrines sienas ir pripildo erdvę nematomų angelų garsu ir tyla. Sava gyvybe pulsuojančią kūriny apgaubia į viršų besistiebiančią varpinę, raizgosi aplink XVIII a. medinius laiptus. Garsinė instaliacija ir jai parinkta erdvė suteikia galimybę pajauti T. Hosokawa minėtą nematomos tyros sielos jėgą. Jėgos pojūtį sustiprina nuo XVII a. pradžios išlikusi varpinė, o tyrą sielą – smuiko ir akordeono virpesiai.

Nuolatinę garsinę instaliaciją galite išgirsti Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčios varpinės (Šv. Jono g. 12) antrajame aukšte, įsigiję lankytojo bilietą, pirmadieniais–sekmadieniais, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00 val.

VERSLAS – ŠVIETIMUI

Ugdymo įstaigoms pažintinė žuvininkystės programa

Penkiasdešimties ugdymo įstaigų moksleiviai 2023–2024 mokslo metais dalyvaus pažintinėje žuvininkystės programoje „Išauginta Europos Sąjungoje“. Programą įgyvendina Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija ir VŠĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra. Susidomėjimas šia programa kasmet auga: net 30 proc. yra ugdymo įstaigos, dar nedalyvavusios šioje veikloje.

Pusšimtis naujų šios programos dalyvių grupių gaus specialiai išleista mokomąją medžiagą. Jie taip pat turės galimybę dalyvauti pažintiniame edukaciniame renginyje ir pažintinėje pamokoje apie akvakultūros sektorių, Lietuvos akvakultūros ūkiuose išau-

Susipažinimas su vandens pasauliu. Asoc. nuotr.

gintus žuvininkystės produktus ir jų maistines savybes, verslo bei karjeros galimybes akvakultūros sektoriuje. Mokslo metų pabaigoje dalyviai vyks į akvakultūros ar žuivaisos ūkį bei profesinio ugdymo įstaigą, rengiančią akvakultūros sektoriuje dirbsiančių specialistus.

Dalyvaudami pažintinėje žuvininkystės programose, mokiniai turi galimybę plačiau pažinti povandeninį pasaulį, susipažinti su akvakultūra ir jos svarba, prisiminti sveikatai palankios mitybos principus ir žuvis produktų svarbą bei naudą žmogaus organizmui, pademonstruoti įgytas žinias kūrinybais darbais. Parengta pagal Žemės ūkio ministerijos spalio 5 d. pranešimą

Transhumanizmas: problemos ir naujovės

Skyrių veda prof. Dobilas Kirvelis

Pradžia – Nr. 12 (721)

„Transhumanizmas šiandien yra dominuojanti Žemėje vykstančios ketvirtosios industrinės Revoliucijos dominuojanti ideologija“, – tarptautiniame bioetikos ir bioetinių studijų mokslo žurnale tvirtina politinių mokslų specialistas, Clermont Auvergne universiteto dirbantis prof. Klausas Gerdas. Pasak profesoriaus, „mes jau matome pirmąją taikomojo transhumanizmo bangą“. Visa tai Žmogaus išskirtinumo centro pirmininkas 2023 m. balandžio 27 d. paskelbė „EVOLUTION NEW“ svetainėje.

Kas yra ketvirtoji industrinė revoliucija, taikliai apibūdina Pasaulio ekonomikos forumo įkūrėjas ir vadovas Klausas Švabas (vok. *Klaus Schwab*), kuris jaučiasi esąs turintis įgimtą numatyti „Dievo kompleksą“, todėl iki pat savo mirties ketina valdyti šią organizaciją. Geriausiai jis tai prognozuoja knygoje „Ketvirtoji pramonės revoliucija“ (2017), kuri 2018 m. išleista ir lietuviškai. Tiesa, šioje monografijoje transhumanizmo sąvokos dar nerasite. Tačiau joje rašoma apie tokią technologinę žmonijos evoliuciją, kad savo esme tai yra akivaizdus transhumanizmas.

Transhumanizmo kultūrinis judėjimas tapo rimta mokslo veiklos sritimi, kai 2004

Tarptautinė Transhumanistų Asociacija

Transhumanizmo logotipas

Transhumanizmas pasaulyje šiandien

Transhumanizmo kūrėjai – James Hughes, David Pearce, prof. Nick Bostrom

m. JAV buvo įkurtas „Etikos ir naujų technologijų institutas“ (angl. *Institute for Ethics and Emerging Technologies*, IEET). Įvardinti trys pagrindiniai jo įkūrėjai: ideologas – Oksfordo universiteto Žmogaus ateities instituto įkūrėjas ir vadovas – prof. Nikas Bostromas, hedonistas – filosofas Davidas Pearcas ir direktorius – bioetikas Džeimsas Hjuzas. Prie šio instituto veikia Tarptautinė transhumanistų asociacija (WTA), kuri reiškiasi pavadinimu „HUMANITY +“.

„HUMANITY +“ yra pasaulinė organizacija, pasisakanti už sveiką ilgaamžiškumą, etikos pažangą dirbtinio intelekto srityje, nanotechnologijų plėtrą, atvirą demokratiją ir geresnę visos žmonijos ateitį. Jos nariai skleidžia žinias apie pažangias technologijas ir futuristinę mąstymą dešimtyse skirtingų šalių, apibūdina didžiulę perspektyvų įvairovę, kaip susitvarkyti ateitį, ir mąsto apie tai, ką reiškia „gerai susitvarkyti“. Asociacija reguliariai rengia tarptautines konferencijas. Planuojama 2024 m. surengti pasaulinį aukščiausio lygio susitikimą dirbtinio intelekto klausimais, daugiausiai dėmesio skiriant „egzistencinėms galimybėms“.

Kuriama „H+ akademija“ – internetinė apskritojo stalo diskusija. Jos tikslas – užmegzti ryšius su nariais per socialinę žiniasklaidą, kurti pasaulines grupes ir skyrius,

leisti žurnalą „H+“, archyvuoti ir finansuoti mokslinius tyrimus bei plėtrą. Transhumanistų asociacijos veikia daugumoje išsivysčiusių pasaulio valstybių. Kai kurios iš jų (JAV, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje) organizuojasi į politines partijas.

Transhumanistų deklaraciją dar 1998 m. parengė tarptautinė autorių grupė: Doug Baily, Anders Sandberg, Gustavo Alves, Max More, Holger Wagner, Natasha Vita-More, Eugene Leitl, Bernie Staring, David Pearce, Bill Fantegrossi, den Otter, Ralfas Fletcheris, Tomas Morrow, Aleksandras Chislenko, Lee Danielis Crockeris, Darrenas Reynoldsas, Keithas Elisas, Thomas Quinnas, Michailas Sverdlovas, Arjenas Kamphuisas, Shane'as Spauldingas ir Nickas Bostromas. Šią deklaraciją, metams bėgant, keitė keletas autorių ir organizacijų. Paskutinioji versija priimta 2009 m. kovą. Ją patvirtino „Humanity+“ valdyba. Deklaraciją sudaro 8 pagrindiniai teiginiai:

1. Ateityje mokslas ir technologijos turės didelę įtaką žmonijai. Mes įsivaizduojame galimybę išplėsti žmogaus potencialą, įveikiant senėjimą, pažinimo trūkumus, nevalingas kančias ir mūsų uždaramą Žemės planetoje.

2. Manome, kad žmonijos potencialas vis dar neįgyvendintas. Yra galimi scenarijai, kurie veda į nuostabias ir nepaprastai vertingas žmogaus egzistavimo sąlygas.

3. Pripažįstame, kad žmonija susiduria su rimta rizika, ypač dėl netinkamo naujų technologijų naudojimo. Galimi realistiški scenarijai, dėl kurių prarandame daugumą ar net viską, ką laikome vertinga. Kai kurie šių scenarijų yra drastiški, kiti – subtilūs. Nors visa pažanga yra pokyčiai, ne visi pokyčiai tarnauja pažangai.

4. Norint suprasti šias perspektyvas, reikia investuoti į mokslinius tyrimus. Turime atidžiai apsvarstyti, kaip geriausiai sumažinti riziką ir paspartinti naudingas programas. Taip pat reikia forumų, kuriuose žmonės galėtų konstruktyviai diskutuoti, ką reikėtų daryti, ir socialinės tvarkos, kad būtų galima įgyvendinti atsakingus sprendimus.

5. Egzistencinės rizikos mažinimas, gyvybės ir sveikatos išsaugojimo, sunkių kančių palengvinimo, žmogaus išžvalgumo ir išminties gerinimo priemonių kūrimas turi būti vykdomas kaip neatidėliotinas prioritetas ir gausiai finansuojamas.

6. Formuojant politiką, turi būti vadovaujamasi atsakinga ir visa apimančia moraline vizija, rimtai žiūrint į galimybes ir riziką, geriant autonomiją ir asmens teises, solidarizuojantis su visų žmonių visame pasaulyje interesais ir orumu bei rūpinantis jais. Taip pat turime atsižvelgti į savo moralines pareigas kartoms, kurios egzistuos ateityje.

7. Mes pasisakome už visų juslių, įskaitant žmones, nežmogiškus gyvūnus, ir bet kokių būsimų dirbtinių intelektų, modifikuotų gyvybės formų ar kitų intelektų, kuriuos gali sukelti technologijų ir mokslo pažanga, gerovę.

8. Mes pasisakome už tai, kad asmenims būtų suteiktas platus asmeninis pasirinkimas, kaip jie suvokia savo gyvenimo viziją. Tai apima technologijų, kurios gali būti sukurtos, siekiant padėti atminčiai, dėmesio koncentracijai ir psichinei energijai, naudojimą; gyvenimo pratęsimo terapijai, reprodukcinio pasirinkimo technologijos; daug kitų galimų žmogaus modifikavimo ir tobulinimo technologijų. ■

NAUJOS KNYGOS

„Kauno istorijos“ II tomo sutiktuvės

Dr. Raimundas Kaminskas

Spalio 4 d. Kaune, Maironio lietuvių literatūros muziejuje įvyko knygų „Kauno istorija“ II tomo (nuo 1655 iki 1795 m.) sutiktuvės. Dalyvavo autoriai – akad. Zigmantas Kiaupa ir doc. Liudas Glemža. Renginį vedė dr. Laima Bucevičiūtė. Sutiktuvių rengėjas – Kauno regioninis valstybės archyvas, partneris – Maironio lietuvių literatūros muziejus.

Knygoje pateikti istoriografijos bei istorinių šaltinių duomenys apie 1655–1795 metų Kauno miesto teritorinę-urbanistinę, administracinę, demografinę, socialinę, ūkinę ir kultūrinę raidą. 1655 m. Rusijos kariuomenė pirmą kartą pasiekė Kauną, kurį užėmė ir nusiaubė. Šie metai skiria ligtolinį sąlyginai ramų Kauno gyvenimą nuo pasikartojančių nelaimių ir negandų metų: 1655–1661 m. – rusų okupacija, Šiaurės karas, maro pandemija, 1732 m. – didysis gaisras. Likusi XVIII a. dalis Kauno gyvenime buvo sąlyginai ramėsnė, nors mieste gana dažnai pasirodydavo

Kauno istorijos antrojo tomo autoriai – doc. Liudas Glemža ir akad. Zigmantas Kiaupa

Rusijos kariuomenė (1734–1735, 1748, 1757, 1763, 1767–1775, 1792–1794), bet ir turtinga esminių pokyčių. Kauno gyvenimą pakeitė Respublikos reformos, vykusios niukiantis geopolitinei padėčiai. Kauniečiai parėmė savo valstybę ir kariuomenę lemtinguose 1792 ir 1794 m. karuose su Rusijos imperija. Karai, gaisrai ir demografiniai nuopuoliai apsunveno miesto atstatymo darbus. Mažėjant bendruomenės pajamoms, iro senieji statiniai. Bet Kauno gyventojai statė naujas bažnyčias ir vienuolynus, perstatė rotušę, atsižvelgdami į poreikius – užvažiuojamus namus, per Nemuną ir Nerį nutiesė pirmuosius tiltus. Viešųjų ir gyvenamųjų pastatų statybose ir interjere įsigalėjo barokas, gotikiniais išliko per okupacijas nesugriauti bažnyčių pastatai. XVIII a. pabaigoje Kauną pasiekė pirmieji klasicizmo ženklai. XVI–XVIII a. formavosi dabartinių Kauno miesto rajonų vietovės: Vilijampolė, Petrašiūnai, Aleksotas, Panemunė, Šančiai. Miestui priklausiusi Fredos valda buvo svarbiausiu miestiečių bendruomenės pajamų šaltiniu. ■

PARTIZANŲ VADO JUOZO VITKAUS-KAZIMIERAIČIO PAGERBIMAS VILNIUJE

■ Atkelta iš 11 p.

žmoną Genovaitę su penkiais vaikais ištrėmė į Rusijos Irkutsko sritį.

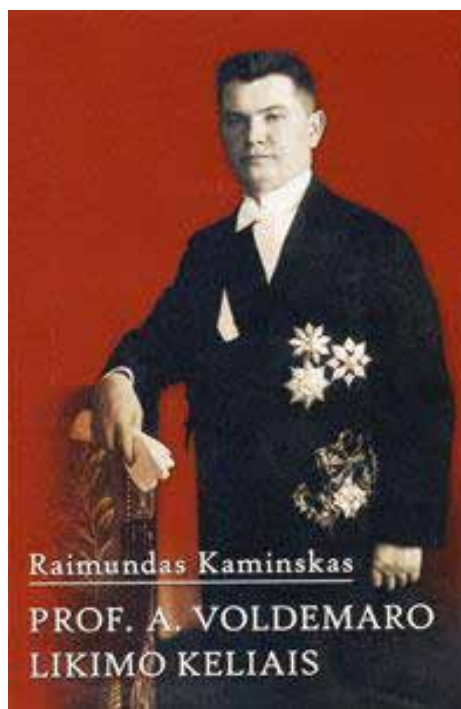
1947 m. Dainavos apygardos partizanų vadų nutarimu Merkio partizanų rinktinė buvo pavadinta Kazimieraičio vardu. Vieninteliame partizanų suvažiavime 1949 m. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio prezidento sprendimu už ypatingus nuopelnus J. Vitkui-Kazimieraičiui po mirties suteiktas aukščiausias kovinis žymuo – Laisvės kovotojo karžygio vardas, jis apdovanotas aukščiausiu partizaniniu apdovanojimu – I laipsnio Laisvės kovų kryžiumi (su kardais). 1997 m. Prezidento dekretu J. Vitkus-Kazimieraitis apdovanotas Vyčio Kryžiaus I laipsnio ordinu. Jo vardu pavadinta Lietuvos kariuomenės inžinerijos batalionas, progimnazija gimtajame Tirkšlių miestelyje, gatvės Vilniuje, Kaune, Varėnoje. ■

Atsisveikinimas su J. Vitkumi-Kazimieraičiu

Prof. Augustino Voldemaro 140-osios gimimo metinės

Pagarbiai paminėkime tremtinio ir politinio kalinio prof. Augustino Voldemaro 140-ąsias gimimo metines ir tinkamai įamžinkime jo atminimą. Prieš 11 metų išėjo knyga „Profesoriaus A. Voldemaro likimo kelias“ (Raimundas Kaminskas. Vilnius: Trys žvaigždutės, 2012). Knygoje supažindinama su esminiais prof. Augustino Voldemaro socialinės biografijos įvykiais, iliustruojamais nuotraukomis ir dokumentais. Knygoje pateiktas ekskursijos maršrutas „Po Kauną – A. Voldemaro pėdsakais“, kuriame išskirta 10 lankytinų vietų, siejamų su asmeniniu profesoriaus gyvenimu ir jo viešąja veikla. Parengė R. Kaminskas. ■

Raimundas Kaminskas
PROF. A. VOLDEMARO
LIKIMO KELIAIS

Knyga apie prof. Augustiną Voldemarą

„MOKSLO
LIETUVOS“
PARTNERIAI:

alkas.lt
ŠIANDIEN

POZICIJA

UŽUOJAUTA

Mirus Kauno buvusio fabriko „Drobė“ audimo cecho pameistriui, kolekcininkui ALGIUI VALAIČIUI (1941–2023), sunkią netekties valandą reiškiamo nuoširdžią užuojautą šeimos nariams, artimiesiems ir bendraminčiams. A. Valaitis kolekcionavo ženklukus, pašto ženklus, fotonuotraukas, monetas, pašto vokus. Šio žmogaus charakterio savybės ir gyvenimo pavyzdys žavėjo įvairaus amžiaus kolekcininkus, skatino juos domėtis istorinės atminties ir vartotojiškos visuomenės gilesniu supratimu bei vertinimu. Tegul Algio pilietiškumo, patriotiškumo ir kūrybiškumo idėjos bei darbai visada išlieka mūsų atmintyje. Dr. Raimundas Kaminskas su velionio bičiuliais ■

A. Valaitis prie savo kolekcijos

Klaidos atitaisymas

Mokslo Lietuvos“ 17-ajame numeryje neteisingai įvardintas prie straipsnio „PRISIMINĖME PREZIDENTĄ ALEKSANDRĄ STULGINSKĮ“ pridėtos nuotraukos pavadinimas „Prie A. Stulginskio kapo“. Tikrasis nuotraukos pavadinimas – „Minėjimo dalyviai šalia A. Stulginskio paminklo prie istorinės prezidentūros“. Pridedame minėjimo dalyvių nuotrauką prie Prezidento A. Stulginskio kapo Panemunės kapinėse. Atsiprašome už klaidą. „ML“ redakcija ■

Prie A. Stulginskio kapo Kaune, Panemunės kapinėse

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Gintė Niauraitė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Dalius Serafinas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Seržantė, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas, Algirdas Mikas Žemaitaitis
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169